

ОПЕРАЦИЯТА „ИЗВОР НА МИР“ В СИРИЯ – ПРЕДВЕСТНИК НЕ ТОЛКОВА НА МИР, КОЛКОТО НА БЪДЕЩЕТО

През октомври 2019 г. се проведе поредната операция на Турция в северните части на Сирия - „Извор на мир“. За разлика от до сега проведените военни операции на Турция на територията на Сирия („Ефратски щит“, „Маслинова клонка“ и операцията в Идлиб), нейните политически и военни измерения са показателни за големите промени в определящите стратегическата ситуация фактори, както в регионален, така и в глобален мащаб.

ИЗХОДНА ОБСТАНОВКА

Обща геополитическа обстановка

Ставащото в момента в Близкия Изток и в частност в Сирия е изключително важно, защото се основава на промените в процесите на глобализация. Налице е своеобразно **„размиване“ на държавния суверенитет дори и на най-силните страни в икономическо/военно отношение (вкл. САЩ, Китай, Русия, Великобритания, Германия, Франция), в следствие на което вътрешнополитическите проблеми все по-често се отразяват на ставащото на международната арена и обратно – международните проблеми все повече влияят на вътрешната политика на държавите.** Примерите с Великобритания и ЕС във връзка с Brexit и отзвукът в САЩ на действията на администрацията на президента Доналд Тръмп в Сирия, Ирак и района на Персийския залив са показателни в това отношение.

В Близкия Изток и Северна Африка протичат **геополитически процеси, които по своята същност се явяват проявление на почти всички характеристики на оформящата се нова, съвременна (постглобализационна) система на международните отношения** – бързо променяща се, аморфна и привидно доста хаотична. Те варират от използването на хибридни (вкл. силови) действия, през разпалване на граждански войни заради икономически интереси, напр. като създаване на „тъмен“ добив и пазар на въглеводороди (в Либия) и борба за вземане под контрол на територии/акватории, перспективни по отношение на добива, преработването и транспортирането на въглеводородни енергоносители (Източното Средиземноморие, Либия, Сирия, Ирак, акваторията на Кипър) до опити за „изпробване“ на радикални идеологии на държавно ниво (напр. ислямизирането на страните след „Арабската пролет“ и създаването на Халифат от Ислямска държава), етнически прочиствания, геноцид, разсмествания на големи маси от хора и предизвикване на миграционни потоци. Независимо от официалните изявления на политически и държавни лидери, все по-малко внимание се обръща на предизвикваните тежки хуманитарни кризи.

В последно време се наблюдава постепенно, но доста бързо **деградиране/разрушаване на способностите за ефективно влияние на системата от до скоро устойчиви международни институции/съюзи, вкл. и в сферата на сигурността (напр. ООН, ЕС и НАТО)**. При голямата динамика в промените на обстановката се засилва честотата на бърз („светкавичен“) отказ от официално или неофициално поети ангажименти и/или ситуативно и дори интуитивно вземане на решения, често зависещи и от личностните качества на политическите/държавните лидери (напр. решението на президента на САЩ Доналд Тръмп за изтеглянето на силите на САЩ от северните части на Сирия, както и срещата между президентите на Русия В. Путин и на Турция Р. Ердоган в Сочи на 22 октомври). На фона бързите промени в ситуациите, реакцията на международните организации е все по-ограничена, по-неопределена, по-бавна и най-вече – неефективна.

Най-важното измерение на ставащото в момента в Сирия обаче е, че то открито демонстрира **готовността на ключови за международните отношения и сигурност страни за коренна промяна и преконфигуриране на силите на геополитическо ниво** дори и в такъв важен в глобален мащаб регион като Близкия Изток и Северна Африка.

От тази гледна точка, провеждането на **операцията на Турция в североизточна Сирия беше неизбежно.**

Поглед от Анкара

Кюрдският проблем винаги е бил в центъра на вътрешната и външната политика на управляващите в Турция. Той се изостри особено много с продължителната война в Сирия. Турският президент Ердоган винаги е твърдял, че основна и най-голяма заплаха (по-голяма и от Ал Кайда и Ислямска държава) за сигурността и за териториалната цялост на Турция са Кюрдската работническа партия (РКК) и свързаните с нея кюрдски организации в Ирак и Сирия.

С военни, икономически и политически (дипломатически) средства Анкара до голяма степен успя да неутрализира тази заплаха по отношение на Ирак (Кюрдския автономен регион).

Със същите цели, Ердоган се опита да повлияе активно и на ситуацията в Сирия, където се очакваше „бързото“ падане на президента Башар ал-Асад и (подобно на Египет) установяването на управляващи, намиращи се под влиянието на сирийския клон на организацията Мюсюлманско братство, което турският президент подкрепя (централата на организацията е в Турция). В следствие на това, Турция (основно чрез специалните си служби) оказваше поддръжка на опозиционните сирийски въоръжени формирования, независимо от тяхната бърза ислямизация. Поради тези очаквания, управляващите в Турция прекратиха подписаното с помощта на Абдула Йоджалан примирие с РКК и това доведе до ожесточени боеве в населените предимно с кюрди югоизточни райони на страната.

В последствие, с намесата на Русия, Иран и (частично) Китай, ситуацията се промени и правителството на Асад остана на власт, като си възвърна и големи части от територията на страната. Успоредно с това, с подкрепата на САЩ, на основата на кюрдските формирования (YPG/YPJ) – единствените в северните, североизточните и източните части на Сирия, които успешно се противопоставяха на Ислямска държава, бяха създадени Сирийските демократични сили (СДС), в състава на които влизат и подразделения на сирийските християни, язидите и

някои арабски племена/кланове. Основната цел беше военния разгром на Ислямска държава, който бе постигнат с цената на много жертви от кюрдска страна (по някои информации – над 11 000). В последствие, СДС продължиха да воюват с остатъците от Ислямска държава и да прочистват контролираните от тях територии. Във връзка с това, САЩ игнорираха протестите на Турция и продължиха да подпомагат СДС с подготовка на бойци, въоръжение и бойна техника.

В районите под контрола на СДС (около 30% от територията на Сирия, вкл. най-богатите на петрол находища) беше създадена т.нар. Рожава – практически автономен район, управляван от Автономни власти, които започнаха да създават елементи на държавност. Този процес се засили през 2019 г. и с това на практика започна да се сбъдва „най-големият кошмар“ за Анкара – създаване на независима кюрдска държава на територията на Сирия, която на изток граничи с Автономния кюрдски регион в Ирак, а на север – с населените предимно с кюрди части на Турция. Нещо повече - на територията на Рожава се намираха и по-голямата част от лагерите, където се държаха заловените джихадисти от Ислямска държава и техните семейства. Ясно изразеното нежелание на много европейски държави да „приберат“ своите граждани - членове на Ислямска държава и предложенията на политици и страни от Западна Европа, джихадистите да бъдат съдени от международен съд (трибунал) и държани в затвори и лагери на територията на Рожава, създадоха реални предпоставки за де факто признаването на тази държава.

Наред с външните фактори, турският президент беше изправен и пред редица вътрешни проблеми. Икономическите неуспехи (рецесията) доведоха до политически загуби – на местните избори, управляващата Партия на справедливостта и развитието на Ердоган понесе голямо поражение загубвайки в знаковите най-големи градове - Истанбул (считан до тогава за „лична крепост“ на самия Ердоган), столицата Анкара и Измир.

Единственото, което можеше да обедини страната „под крилото“ на Ердоган беше една успешна „малка война“, в която той да спечели „голяма победа“ срещу кюрдите в Сирия – недопускане на създаването на кюрдска държава и (за пореден път) да разбие YPG/YPJ, обявени от Турция за терористични организации - сирийски клонове на PKK. Това се обуславя от факта, че преобладаващата част от турците (по някои данни – около 90%) споделят политиката на управляващите към кюрдите и по-специално PKK. Опозицията (вкл. социалистическата Народна републиканска партия) нямаше друг избор, освен също да подкрепи предстоящата операция.

Успоредно с това, операцията трябваше да способства на действията на Турция във връзка със споровете за търсене на петрол и газ във водите на икономическата зона на Кипър. Турция изпрати там военни кораби, които да охраняват корабите извършващи сондажи.

Конфронтирането с Кипър логично доведе до налагането на санкции от страна на ЕС. В тази връзка, операцията в северните райони на Сирия има двоен ефект – беше демонстрирана решителност за използване на военна сила, а очакваните/наложените санкции от страна на ЕС не са особено чувствителни и останаха почти „набелязани“ от обществеността в Турция, обхваната от еуфорията на „голямата победа“.

За неутрализиране на очаквания негативен отзвук от операцията от страна на международната общност (най-вече в страните от ЕС), управляващите в Турция и лично Ердоган отново използваха станалата с вече стандартна заплаха „да отвори вратите за 3.5 – 4 милиона сирийски бежанци“, които ще „наводнят“ Европа, предизвиквайки нова миграционна криза. От друга страна, те

непрекъснато подчертаваха, че създаването на „зона за сигурност“ ще позволи в нея да бъдат настанени поне 2.5 милиона сирийски бежанци.

Поглед от Москва

За Русия постепенното „умиротворяване“ и укрепването на Сирия при запазването на управлението на Асад и осигуряване на нейното водещо присъствие там е важен етап от цялостната стратегия на руското държавно ръководство за позиционирането на страната в условията на постглобалната система на международните отношения. В Кремъл считат, че от начина, по който ще бъдат решени „пъзелът“ в Близкия Изток (в който Сирия е изключително важна част) ще зависи дали Русия ще бъде „отрязана и затворена“ между два пътя – китайския „Път на коприната“ и Северния морски път, който засега е под нейна юрисдикция, но това състояние едва ли ще може да бъде защитено за дълъг период от време при засилващия се натиск от други страни, той да бъде интернационализиран и достъпът до него да бъде свободен. Ако това стане, от геоикономическа гледна точка, Русия на практика би била позиционирана между Северния морски път и степните райони североизточно от Каспийско море и би била превърната във второстепенна суровинна страна. И обратното – запазването и увеличаването на нейното влияние (присъствие) в Сирия и Близкия Изток и в Африка, при тясно взаимодействие и партньорство с Турция, би й осигурило значителни преимущества при създаването на собствено индустриално-инвестиционно ядро.

В настоящия момент руското държавно ръководство доста успешно създава коридор „Север – Юг“ през Турция и Близкия Изток до Африка, където Русия в последно време в значителна степен засили своите позиции и икономическо и военно присъствие. Съвсем не бива да се счита за случайно, че срещата между президентите Путин и Ердоган на 22 октомври бе проведена в Сочи, където в същото време се проведе форум „Русия – Африка“. Общо във форума участваха държавните ръководители на 41 африкански държави.

Особено важни към момента са ***три аспекта на руската политика*** по отношение на африканските страни, които ярко се откритоа още през първия ден на форума в Сочи.

Първият аспект е икономическият. Русия официално отписа 20 милиарда долара дългове на различни африкански страни. Това става в рамките на политиката „Дълг срещу помощ“, основният смисъл на която е, че срещу отписването на дълг, Русия (руски компании) получават привилегирован достъп и концесии за проучване и разработка на полезни изкопаеми (вкл. въглеводородни енергоносители), изграждането на промишлени предприятия, индустриални зони, транспортна инфраструктура, данъчни и митнически облекчения и др. При сегашното състояние на световната икономика и в частност – на страните в Азия, Африка и Латинска Америка, много от тези дългове (повечето датират още от времето на СССР) са практически невъзвръщаеми. Но опростяването им дава възможност за икономическа, политическа и военна експанзия. Например, на Ангола са опростени 11.2 млрд. долара дългове, но са сключени договори за добив на боксит, диаманти и редки метали на стойност 50 млрд. долара. Ситуацията с много от другите африкански страни е сходна.

Вторият аспект е военният. Към 24 октомври Русия подписа договори за доставка на въоръжение в 20 африкански страни на стойност 4 милиарда долара. Успоредно с това се договарят продължаване на престоя на руски военни съветници, подготовката на африкански

военнослужещи в руски военни учебни заведения, изграждането на военно-технически центрове за обслужване в отделни африкански страни и др. Като демонстрация на засилващото се официално руско военно присъствие (извън отдавна действащите в Африка руски частни военни компании), точно по времето на провеждането на форума в Сочи, в ЮАР бяха изпратени руски стратегически бомбардировачи Ту-160.

Третият аспект е оказване на помощ и сътрудничество в борбата с тероризма, като той е пряко свързан с първите два аспекта.

Подобна е политиката на Русия и по отношение на страните в Азия и Латинска Америка.

Например, на Монголия е опростен дълг от около 11.2 млрд. долара, като в замяна е подписан договор за добив на паладий на стойност 67 млрд. долара. На Куба са опростени дългове в размер на 32 млрд. долара, но е подписан договор за изграждане на бази на ВМС на Русия и за развързване на системи за ранно предупреждение – за откриване на пуска на междуконтинентални балистични ракети за срок от 49 години.

Сирия също не е изключение от това правило. Срещу опростен дълг от 10 млрд. долара са подписани държавни и на отделни компании договори за военните бази в Тартус и Хмеймим и за възстановяване на инфраструктурата и разработване и добив на нефт и природен газ (вкл. в Левантийския басейн) на обща стойност 110 млрд. долара.

В осъществяването на геостратегическите намерения на Русия в Близкия Изток и Африка засилването на сътрудничеството и взаимодействието с Турция на стратегическо ниво (вкл. и в Сирия) играе изключително важна роля и руското ръководство отчита това.

Показателно е, че само през тази година, президентите на двете страни са се срещали 7 пъти (вкл. срещата на 22 октомври). При това, тези срещи стават все по-продължителни. От тази гледна точка, проявяването на разбиране към исканията на Ердоган и оказването на каквато и да било помощ от Русия за тяхното дори и частично изпълнение заздравява отношенията между двете страни.

От друга страна, Русия е против създаването на автономна държава на кюрдите в североизточна Сирия, която при това е в съюз със/под влиянието на САЩ. Основните причини за това са:

- Ограничава се засилването на ролята и влиянието на Русия в Сирия и региона, като се запазва присъствието и влиянието на САЩ.
- Увеличава се времето за решаване на конфликта в Сирия и съответно – разходите на самата Русия.
- Дестабилизирането на населените с кюрди райони в Турция представлява заплаха за коридора „Север – Юг“.
- Губят се реалните възможности за възстановяване на прекъснатата стратегическата връзка от Иран през контролираните от шиитите райони на Ирак с контролираните от правителството части на Сирия.
- Губят се реалните възможности за възстановяването на контрола на Дамаск над най-богатите засега находища на петрол в страната, които биха могли да осигурят приток на средства и по този начин да се облекчи икономическото и финансовото натоварване на Русия по линия на оказваната помощ на правителството на Асад.

В тази връзка, турска операция срещу СДС, при това - координирана с Русия и с нейното активно участие (в ролята на „помириваща страна-посредник“), решава много от тези проблеми. Освен това, тя издига на качествено нова позиция Русия като основен фактор на влияние в региона (основно за сметка на САЩ), създава предпоставки за евентуално бъдещо „изглаждане“ на враждебните отношения между Анкара и Дамаск, а също и оказва известен натиск върху Иран за по-определено сближаване с Русия и Турция.

Поглед от Дамаск

Правителството на Асад също беше заинтересовано от провеждането на (макар и ограничена) операция на Турция срещу СДС – особено при договореност между Русия/Турция и САЩ. Освен зависимостта му от Русия, има и други причини за това:

- Кюрдите се принуждават да потърсят „закрила“ от Дамаск, с което се поставя край на опитите им за създаване на собствена държава на сирийска територия и се ограничават техните искания при предстоящите политически преговори с тях.
- Създават се условия за поемане на контрола на големи части на територията без бой.
- Сирийската арабска армия (САА) не разполага с необходимите ѝ сили и средства за ефективното контролиране на освободените територии. Вливането на СДС в нея (на каквото кюрдските сили са съгласни – след като бъде подписано политическо споразумение) или дори само съюзяването им с правителствените сили до голяма степен биха облекчили задачите по осъществяването на такъв контрол.
- Създава се възможност, Турция и Русия да се съгласят, САА и съюзниците ѝ да проведат операция по овладяването на нови райони в Идлиб.
- Създава се възможност за бъдещо поемане на контрола на най-богатите на петрол райони на страната или поне на част от тях.
- Създава се възможност за евентуално подобряване на взаимоотношенията с Турция.
- Заздравява се личната позиция на Асад във вътрешен и в международен план.

Поглед от Вашингтон

Политиката на САЩ по отношение на и в Сирия също е само е само част от много по-мощната геополитическа стратегия на президента Доналд Тръмп. И въпреки че често е определяна за хаотична и противоречива, реално тя е много прагматична, последователна и съвсем не е изолационистка.

В последните месеци сме свидетели на непрекъснати скандали, свързани с президента Тръмп – евентуалните възможности за импийчмънт, Русия, Украйна и др. Създава се впечатлението, че дори и да успее да завърши мандата си, той няма как да спечели втори мандат. Но това е предимно медиен и политически пропаганден шум (предимно от либералните/неолибералните среди), който понякога придобива „комични“ измерения, създавайки впечатлението, че „едни агенти на Путин“ се карат с „други агенти на Путин“. В същото време Тръмп има огромни шансове да получи подкрепата на по-голямата част от американските граждани. Това се дължи на факта, че повечето от избирателите в САЩ гласуват на базата на своето текущо икономическо състояние, сравнявайки го с това преди началото на мандата на съответния президент.

Показателна за текущата перспектива за изборите за президент в САЩ през 2020 г. е прогнозата на международната рейтингова агенция „Moody’s“, която прави подобни прогнози за тях от 80-те години на миналия век и всички те с изключения на една са били верни. Прогнозата се базира на три икономически модела – на доходи на средната класа, на борсовите индекси и на безработицата. Всеки от тях води до прогноза за броя на представители на републиканците и демократите в Електоралната комисия на САЩ, която избира президента на страната. И по трите модела на „Moody’s“ от октомври тази година, републиканците (т.е. Доналд Тръмп) ще получат доста повече от необходимото им абсолютно мнозинство от 270 гласа за да бъдат спечелени изборите. Средните месечните доходи на семейство от средната класа след 8 години на президента Джордж У. Буш Младши са били под 1 000 долара. След 8-те години на Барак. Х. Обама те са достигнали 1 043 долара, а само за 2.5 години президентство на Доналд Тръмп те вече са 5 003 долара (или около 6 000 с данъчните облекчения), като очакванията са, че тези доходи ще продължават да растат. Моделът, основан на три борсови индекса (S&P, DOW, NASDAQ) показва, че при президентството на Тръмп нарастването е между 30% и 44%, като тенденцията е към увеличаване, а в същото време безработицата в САЩ (третият модел) е рекордно ниска за последните 50 години (3.5% към изготвянето на прогнозата).

В осъществяването на вътрешната икономическа политика на Тръмп, международните отношения са важен инструмент. Неговата политика в тази сфера често е определяна като изолационистка и/или антиглобалистка, но реално тя не е такава. САЩ запазват и ще продължават да запазват и даже да увеличават активната си роля в глобален мащаб, като в същото време увеличават приоритетността на собствените интереси, за сметка на интересите на съюзниците и партньорите си. Основните промени във външната им политика са все повече в насока на много по-голяма активност и твърдост на налагане на собствените интереси с отчитане на глобалните и регионални особености и непрекъснато гъвкаво променяне с реалистично отчитане на измененията на средата при максимално ефективно използване на минималните (крайно) необходими собствени сили и средства. Този своеобразен „бизнес подход“ включва и прехвърляне на отговорност (финансиране, участие със сили и средства и др.) на съюзници и партньори, противопоставяне на интересите на съюзници, договорки на двустранна и/или многостранна основа с отделни страни (вкл. и с официално обявени за противници или конкуренти) и отказ от станали „излишно бреме активи“ и др. По отношение на конфликтите в Близкия Изток и Азия (Афганистан) този тип политика се афишира като изпълнение на предизборните обещания на Тръмп за прекратяване на многогодишните и скъпо струващи войни („Да върнем войниците у дома!“).

В случая със северните части на Сирия по протежение на границата с Турция и тези около Ракка и източно-североизточно от нея, изтеглянето на силите бе изгодно за САЩ по няколко причини:

- Печелят се вътрешнополитически дивиденди от създаването на видимост за изпълнение на предизборните обещания за деангажиране на САЩ от конфликтите в Близкия Изток.
- Прехвърля се на Турция, Сирия и Русия отговорността за борбата с Ислямска държава, която въпреки твърденията, все още не е унищожена.
- Прехвърляне на отговорността на пленените джихадисти и техните семейства на Турция, Сирия и Русия.

- Създават се предпоставки за (поне известно) подобряване на взаимоотношенията с Турция.
- Запазва се военното присъствие в считаните за стратегически важни райони осигуряващи контрола над по-голямата част от петролните находища по р. Ефрат и прекъсването на комуникациите на военизирани формирования от Иран през Ирак и Сирия към сирийско-израелската граница.
- Скъсяват се комуникациите на собствените сили и средства.
- Намаляват се необходимите за издръжка на контролираните от кюрдите райони разходи, които не могат да бъдат компенсирани с продажбите на петрол, добиван от находищата по р. Ефрат.
- Ангажира се международната общност (основно ООН и ЕС), вкл. материално и финансово със смекчаването и неутрализирането на последствията от предизвиканото от операцията масивно разместване на големи маси от хора и последваща хуманитарна криза.

Тръмп е „калкулирал“ и негативните страни на подобен ход, най-големите от които са негативен вътрешен и международен отзвук за „предателството на САЩ“ по отношение на сирийските кюрди и „надеждността на САЩ като съюзник“, а също и вътрешните противоречия в НАТО и противопоставянето на членове на НАТО и на други страни от ЕС на операцията на Турция. Очевидно, оценката му е, че те няма да имат особено негативен и дълготраен ефект върху позициите на САЩ в глобален и регионален мащаб.

Поглед от Техеран

Най-общо, операцията на Турция срещу сирийските кюрди носи и „плюсове“, и „минуси“ на Иран, и това съответно се отразява на (до известна степен) „двоякото“ отношение на иранското държавно ръководство към нея.

От една страна, тя укрепва положението на съюзното на Техеран правителство на Асад и подпомага овладяването на територии без загуби на ангажираните в конфликта ирански сили, на организирани от Иран „прокси“ формирования (на шиитските доброволци от Иран, Афганистан и други страни) и на съюзниците от ливанската Хизбула, освобождавайки сили и средства, които биха могли да се прехвърлят в южните райони на Сирия (срещу Израел). Освен това, доколкото в населените с кюрди райони на Иран също действат организации, поддържащи връзки с РКК и други кюрдски организации в Ирак и Сирия, за Техеран е от полза елиминирането на възможности и намерения за създаване на автономна кюрдска държава/район на територията на Сирия, при това граничеща с Автономния кюрдски регион в Ирак.

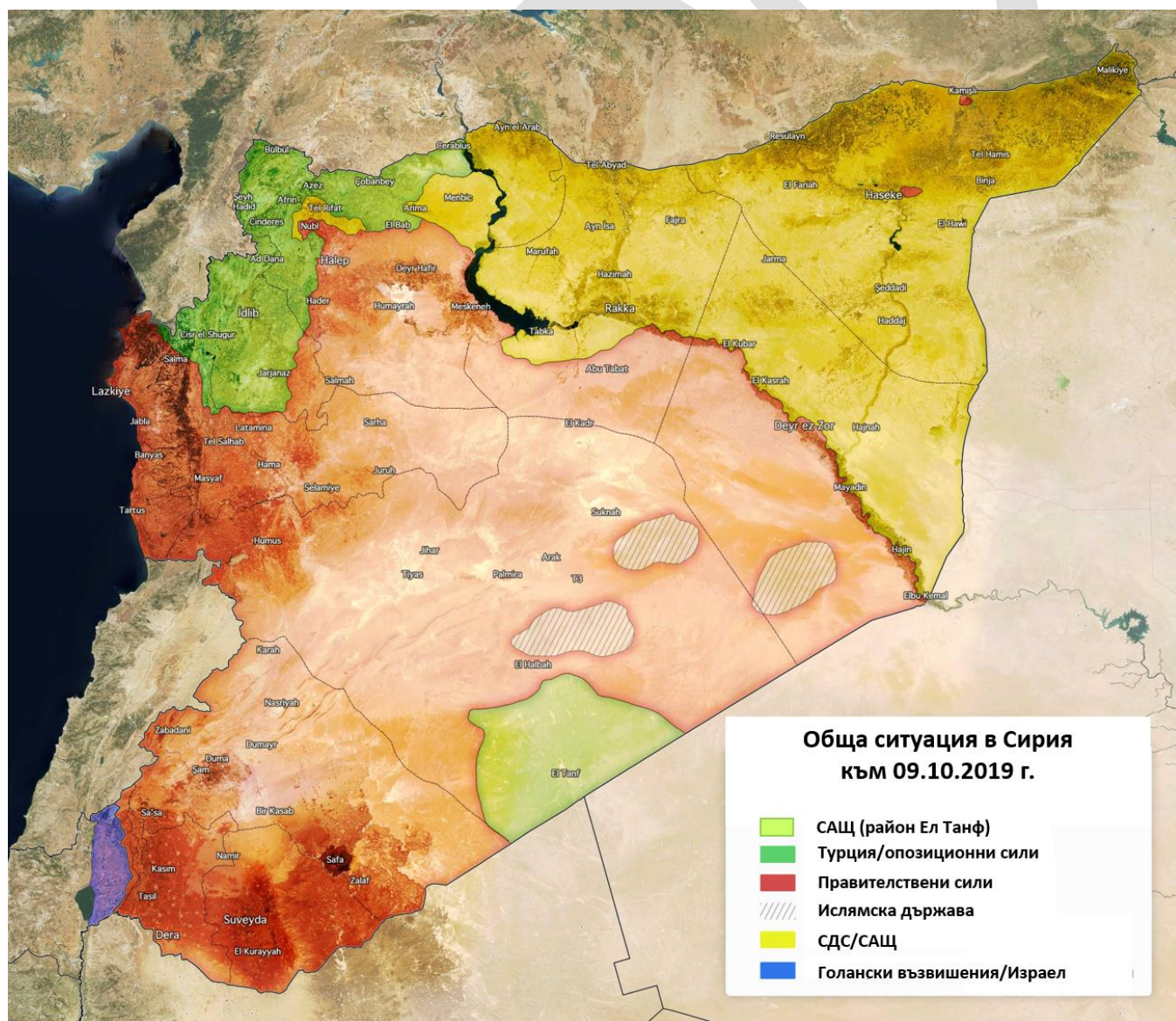
От друга страна обаче, операцията оказва и „дисциплиниращ“ ефект върху Техеран що се отнася до участието му в доминираната от Русия и Турция процес от Астана за решаване на конфликта в Сирия. Тя е организирана, координирана и извършена от Русия и Турция без особено активното участие на Иран, на когото в случая беше отредена ролята на по-скоро пасивен наблюдател и демонстрира, че те могат реално да ограничат влиянието на иранското ръководство върху събитията в Сирия и в региона. Ако иска да го запази, а също и да получи подкрепа от тях срещу действията на САЩ и Израел, на Техеран ще се наложи по-тясно да се обвърже във военен и икономически план с Анкара и Москва и да заеме по-определена и твърда позиция по отношение на ЕС. Този ефект се подсилва и от засилващите се връзки на Русия със Саудитска

Арабия, които позволяват на Кремъл (при желание) да играе ролята на медиатор между Рияд и Техеран.

Поглед от Брюксел

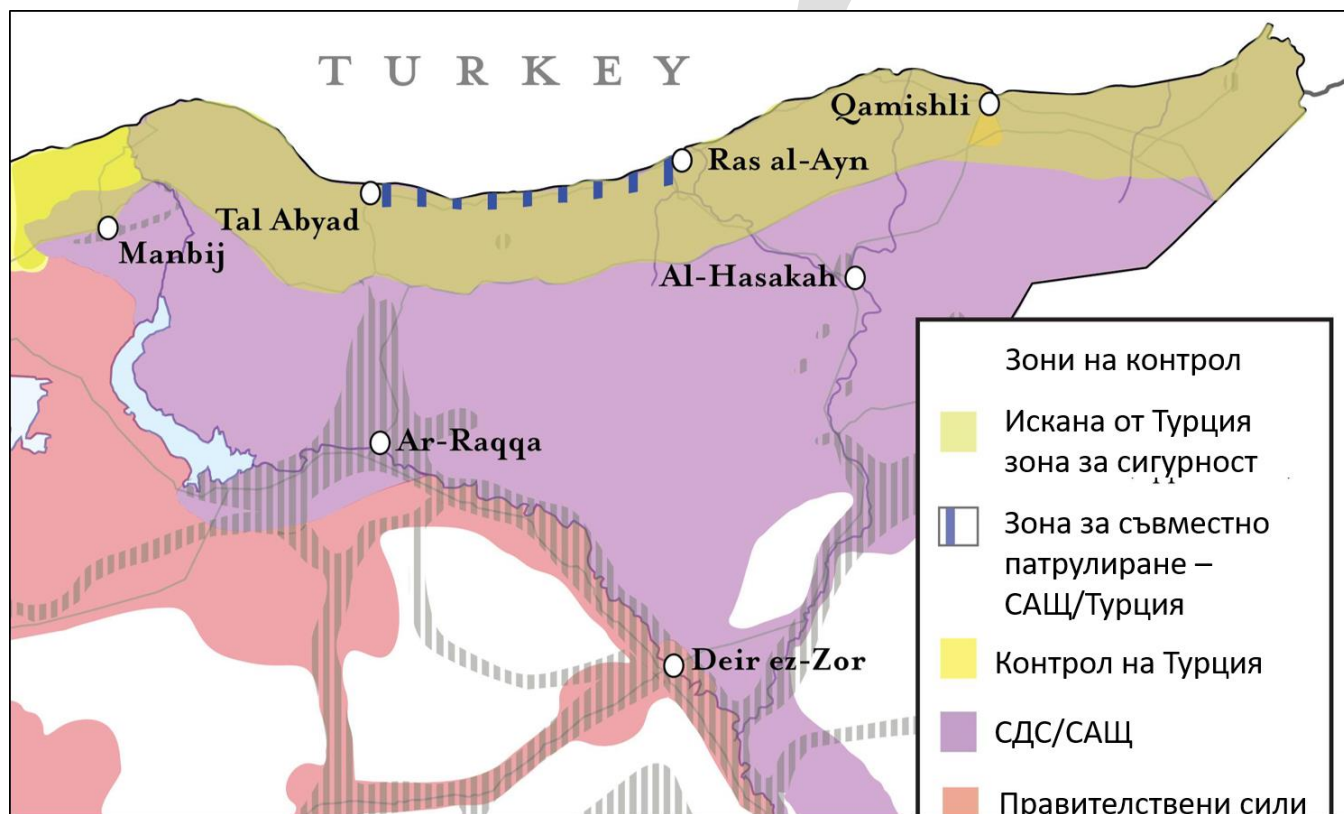
Образно казано, най-характерното за позициите на ЕС и НАТО по отношение на предварително обявената за неизбежна турска операция в северна Сирия е, че и двете организации нямаха ефективна обща позиция. Предимно поради вътрешнополитически причини, свързани с негативното обществено мнение, страните от ЕС няма как да я подкрепят. От друга страна, икономическите и военните връзки на членовете на НАТО и страните от ЕС, които не са членове на Алианса с Турция и опасенията от нова миграционна вълна към Европа (с които Ердоган и някои от европейските политици, вкл. български, доста често спекулират), не им позволяват да ѝ се противопоставят. Всичко това предопредели пасивността на ЕС и НАТО и закъснелите им реактивни и до голяма степен предпазливи и ограничени реакции на ставащото.

Обща ситуация в Сирия преди началото на операция „Извор на мира“

Общата ситуация в Сирия (показана на картата) отразява промените, настъпили в зоните, контролирани от отделните сили след проведените по-рано тази година операции на САА и нейните съюзници срещу контролиращите зоната на Идлиб терористични формирования. При тях, САА овладя няколко населени пункта, след което настъплението ѝ бе спряно с активната намеса на Турция (отчасти и от Русия) и под натиска на международната общност (за предотвратяване на хуманитарна катастрофа). Спирането на офанзивата на САА позволи на Турция да съсредоточи вниманието си върху зоната по турско-сирийската граница източно от р. Ефрат за създаване на отдавна исканата от президента Ердоган „зона за сигурност“.

В същото време, в обстановката в контролираните от СДС и САЩ северни части на страната по протежение на сирийско-турската граница станаха някои съществени изменения.

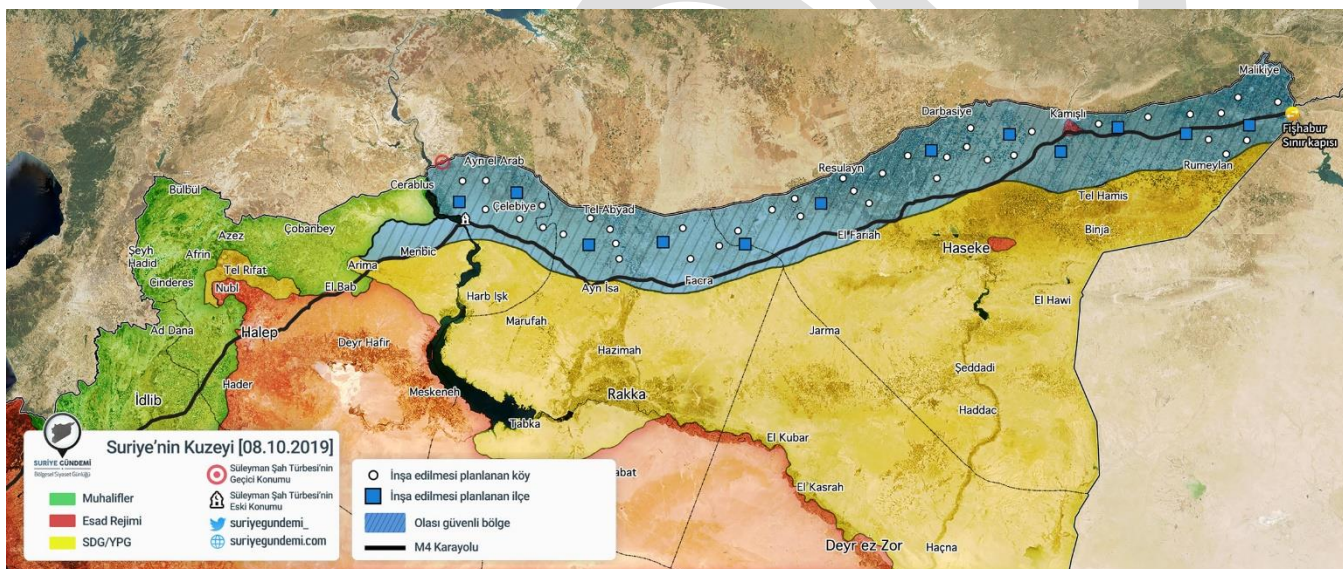
През август 2019 г. между САЩ и Турция бе постигнато споразумение, за съвместен механизъм за сигурност по протежение на турско-сирийската граница. В съответствие с него (макар и с доста голямо закъснение от предвидените срокове) на турска територия беше създаден съвместен (турско-американски) оперативен център, а в буферната зона между Тел Абияд и Рас ал-Айн започна съвместно патрулиране на турско-американски сили. Освен това, Сирийските демократични сили (СДС) се изтеглиха на разстояние от 5 до 14 км от границата, а техните фортификационни съоръжения бяха разрушени.

Реално, Турция никога не е разглеждала това споразумение като задоволително и трайно за решаване на нейните основни цели – недопускане на създаването на де факто автономна кюрдска държава на сирийска територия под доминацията на определяните от нея като терористични СДС кюрдски терористични организации (YPG/YPJ) - „сирийски клон“ на

терористичната Кюрдска работническа партия (РКК), която от около 40 години води терористична и партизанска война на турска територия.

Още на 18 септември 2019 г. президентът на Турция Ердоган заяви, че ако споразумението не доведе до съществени резултати, страната му ще задейства собствените си планове, също и че ако бъде създадена исканата от Анкара „зона за сигурност“ източно от река Ефрат, то в нея биха могли да бъдат заселени между 2 и 3 милиона сирийски бежанци от Турция и Европа. Седмица по-късно – на 24 септември пред Генералната асамблея на ООН, той уточни, че иска създаването на 30 километрова „зона за сигурност“ на територията на Сирия по протежение на турско-сирийската граница, в която да бъдат заселени около 2 милиона сирийски бежанци, които понастоящем се намират в Турция.

На 3 октомври министърът на отбраната на Турция Хулуси Акар в телефонен разговор с американския си колега повтори същите искания, а два дни по-късно – на 5 октомври, Ердоган заяви, че оперативното планиране е завършило, операцията е подготвена и ще започне в близките дни.

Междувременно, в турските медии беше разпространена карта, на която са изобразени, не само зоната за сигурност (в синьо), но и предвижданото от турските власти нейно административно деление по „турски образец“ – на 12 окръга (ilçe) и изграждането на десетки нови населени места – за „настаняване на сирийските бежанци, намиращи се в Турция и Европа“.

Рожава (СДС) не прие турските искания. Причините за това са няколко и при това – очевидно разбираеми и естествени:

- При 30-32 км зона за сигурност, разположените в нея турски сили биха държали под контрол (с възможност за нанасяне на артилерийски удари) зона с доста по-голяма дълбочина – с още до 15 – 20 км.
- В посочената от Турция зона с дълбочина 30-32 км не би могло да бъдат заселени между 2 и 3 милиона човека. Кое то предполага, че реално операцията не би се ограничила в декларираните рамки, а съществува голяма вероятност тя да продължи в южно направление, вкл. районите югоизточно от Ракка, което би

изтласкало кюрдите в пустинните райони на Сирия – южно от линията Ракка – Ал Хасака.

- Предвижданото от Турция „заселване“ е възможно само и единствено при извършване на етническо прочистване на местното население, съпътствано (според опита от района на Африн) с грабежи и терор. На прочистване биха били подложени не само кюрдите, но и много от другите етнически малцинства.
- Ще бъде прекъсната връзката с турските кюрди.
- Ще бъде прекъсната връзката между сирийските и иракските кюрди.
- Ще бъде загубен стратегически важния път М4, който е успореден на турско-сирийската граница на отстояние около 30 км от нея.

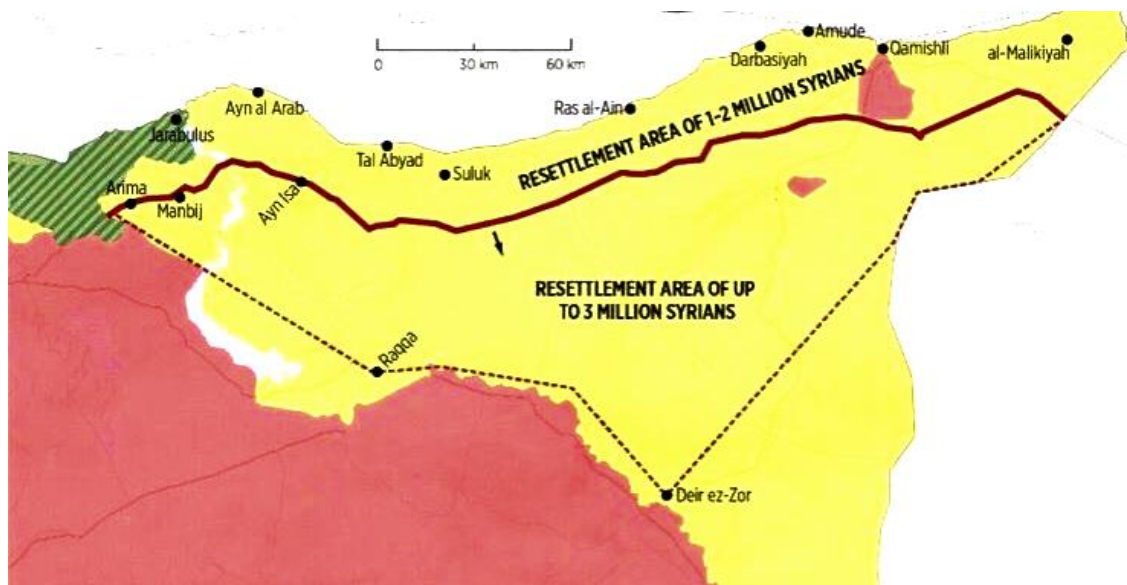
На 6 октомври, след проведен телефонен разговор между президентите на САЩ и Турция, американският президент Тръмп разпорежи частично изтегляне на американските сили от района на турската военна операция в североизточните райони на Сирия, с което на практика САЩ дадоха „зелена светлина“ за нейното провеждане. Това изтегляне започна 7 октомври. Естествено то се отрази крайно негативно на морала на СДС, които на практика освен това останаха (почти) без артилерия и най-вече – без въздушно поддръжка.

Военни аспекти на операцията

Цели на операцията

Официално обявените от президента на Турция и други държавни ръководители на страната цели на операцията се свеждаха до:

- Укрепване националната сигурност на Турция посредством прекратяване на достъпа до турско-сирийската граница на силите и средствата на считаните за клон на РКК терористични кюрдски формирования на YPG/YPJ и СДС като цяло. Предотвратяване на възможностите на РКК да извършва терористични действия в Турция от бази на територията на Сирия.
- Разгром на СДС, унищожаване на възможно по-голяма част от YPG/YPJ и създаване на условия за разпадането на СДС посредством отделяне от него на формированията на сирийски араби, язиди, арменци, сирияци и др. от обявените за терористични YPG/YPJ.
- Изтласкване на остатъците от СДС в югоизточните райони на Сирия.
- Създаване на „зона за сигурност“ посредством овладяването и устойчивото удържане и контролиране на район с дълбочина от 30-32 км на територията на Сирия по протежение на турско-сирийската граница, която започва от овладения от ВС на Турция и контролираните от нея сили на СНА по време на операцията „Маслинова клонка“ район на Джараблус, по протежение на магистрала М4 до ГКПП Файш Хабур на сирийско иракската граница.
- Създаване на условия за връщане (преселване) на сирийски бежанци от Турция и Европа – до 1-2 милиона човека в създадената „зона за сигурност“ и до 3 милиона човека в зоната южно от нея и западно от Аримах – Ракка – Деир ез-Зор - ГКПП Файш Хабур.

Карта разпространена в турски медии с първоизточник Анадолска агенция

- Борба срещу Ислямска държава.
- Запазване на териториалната цялост на Сирия. (Реално – като се предотврати възможността за създаване на доминиране от кюрдите държава на откъсната от Сирия територия.)

Целите на операцията свързани с презаселването на 1 до 5 милиона сирийци са очевидно нереалистични по няколко причини:

- максималното реално количество сирийски бежанци на територията на Турция е около 3 милиона човека;
- много малка част от намиращите се в Турция сирийски бежанци живеят в лагери (по оценки между 250 000 до 300 000 човека), а останалите са пръснати по територията на страната, което би затруднило процеса на извеждането им в „зоната за сигурност“;
- не е известно, колко от сирийските бежанци в Турция биха се съгласили да бъдат заселени в „зоната за сигурност“, а принудителното им преселване ще доведе до негативни последици в международен аспект (някои международни правозащитни организации вече апелираха бежанците да не бъдат „заставяни“);
- процесът по изграждане на необходимата инфраструктура и създаване на условия за нормален живот на такова голямо количество хора е много продължителен и скъп (особено при сегашното състояние на турската икономика) и др.

Освен това, преселването на по-голямата част от намиращите се в Турция сирийски бежанци би лишило Ердоган от важен и често използван от него инструмент за оказване на натиск върху страните от ЕС – станалата вече „пословична“ заплаха, че Турция „ще отвори границата за милионите сирийци, които ще тръгнат за Европа“.

От опита от операциите „Ефратски щит“ и „Маслинова клонка“ е известно, че голяма част от населението на овладените райони (кюрди, християни, язиди) ще избяга или ще бъде принудена

в последствие да го направи – независимо от официалните изявления и апели на турските и „сирийските власти“. Така на практика ще се създаде възможност за генерална промяна в етническия състав на населението на прилежащата до сирийско-турската граница зона.

Съществува и голяма вероятност, в „зоната за сигурност“ да бъдат заселени бежанци (реално – джихадисти и техните семейства) от района на Идлиб, поток от каквито може да има при очакваното бъдещо пълно или частично преминаване под контрола на правителството на Асад. Друг (почти сигурен) контингент от доброволни преселници са намиращите се в Турция семейства на членовете на СНА, които просто заемат изоставените с имуществото им къщи на избягалото население. Подобни случаи вече имаше в контролирания от Турция и СНА район на Африн. Вероятно, в близко бъдеще ще станем свидетели на подобни действия, предвид появилите се в интернет видеозаписи на разграбване на къщи и поставянето на маркировка на домовете на християни – практика, добила печална известност от действията на Ислямска държава в контролираните от нея райони.

Подмяната на кюрдското и немюсюлманското население с араби допълнително би затруднила/направила почти невъзможни действията на PKK и YPG/YPJ в приграничните райони.

Турското държавно ръководство отчита всичко това, поради което, подобна подмяна (граничеща с или представляваща етническо прочистване) би могла да се счита за една (макар и не афиширана) цел на операцията. В този смисъл, обявяването на намерения за „преселване на милиони сирийски бежанци“ беше с по-скоро с пропагандна цел. От една страна, то се представя през Запада като единствено възможен вариант за решаване на бежанския проблем, а от друга – ще стимулира кюрдите и немюсюлманите да напуснат („освободят“) овладените и прилежащите към тях райони.

Сили на страните

Турция

Операцията „Извор на мира“ е подготвяна от Въоръжените сили на Турция (ВСТ) в продължение на повече от една година.

За участие в операцията са привлечени сили и средства от 7-ма бригада „Командос“ на 1 армия, а от 2 армия - 5-та бронетанкова бригада и 11 бригада „Командос“ от 6-ти армейски корпус и 4-та бригада „Командос“ от 8-ми армейски корпус. Освен това в нея участват и сили и средства на 20-то бронетанково бригадно командване, а също и самолети от ВВС на Турция, излитащи основно от авиобаза Инджирлик (вкл. 10 база самолети-зареждачи).

По операцията действат и сили от департамента „Специални полицейски операции“ на Главна дирекция за сигурност.

Общото количество на привлечените за участие в операцията турски военнослужещи и служители на силите за сигурност е около 15 000 човека.

В оперативно подчинение на турското командване са и силите на Сирийската национална армия (СНА), която официално е подчинена на министерството на отбраната на Временното правителство на Сирия, което се намира на територията на Турция. СНА беше създадена от Турция въз основа на остатъците от Свободната сирийска армия непосредствено преди

овладяването на района на Африн през януари 2018 г. На 5 октомври 2019 г. в СНА се вля действащия в Идлиб Фронт за национално освобождение, който на практика беше разбит от овладялата контрола в провинцията терористична групировка Хаят Тахрир ал-Шам („наследила“ бившия клон на Ал Кайда в Сирия Фронт ал-Нусра). На практика, СНА се състои от 28 опозиционни на сирийското правителство въоръжени формирования, повечето от които (независимо от това, че се определят като „умерена опозиция“ и са воювали с Ислямска държава) са с ясно изразена ислямистка идеология, а повечето от тях са извършвали терористични операции и военни престъпления. Според (вероятно преувеличени) информации в медиите, те разполагат с около 14 000 бойци.

От турска страна, операцията се ръководи от министъра на отбраната Хулуси Акар, началника на ГЩ на ВСТ генерал Яшар Гюлер и началника на Националната разузнавателна организация (МИТ) Хакан Фидан, а командващ действията на силите е командирът на 7-ма бригада „Командос“ бригаден генерал Идрис Аджартюрк. Силите на СНА официално се ръководят от министъра на отбраната във Временното правителство на Сирия бригаден генерал Салим Идрис, а командващ е Саиф Абу Бакр, командир на Дивизия Хамза.

Сирийски демократични сили (СДС) и техните съюзници

- Рожава
 - Сирийски демократични сили - Народни подразделения за защита – YPG; Женски подразделения за защита – YPJ; Военен съвет на сирияците; бригада Мъченик Нубар Йозанян (арменска организация);
 - военни съвети на СДС (на градовете Рас ал-Айн (Сере Кани), Тал Абияд, Ал Хаул, Манбиж, Джараблус)
- Сили за сигурност на Рожава
 - Асайиш (сили за вътрешна сигурност)
 - Сили за гражданска защита
 - Сили за самоотбрана

Според информации СДС разполагат с 40 000 до 60 000 бойци. Основната бойна сила на СДС са кюрдските формирования, независимо от факта, че в тях участват и християнски (асирийски, арменски) и арабски формирования.

Главнокомандващ на СДС е генерал Мазлум Абди (рождено име Ферхат Абди Шахин), известен още и като Шахин Джило и Мазлум Кобане. Активно участие в командването на силите на СДС в съответните райони имат и Имад Мено, командир на Военния съвет на Сере Кани, Мухаммад Мустафа Али (известен и като Абу Абдул), командир на военния съвет на Манбиж и Рияд Раис ал-Халаф, командир на военния съвет на Тал Абияд.

Правителство на Сирия

Сирийска арабска армия (САА) и нейните съюзници.

Създаденото общо съотношение в личен състав на силите (настъпващи спрямо отбраняващи) бе 0.75:1. Поради това, че на отбраняващите се (СДС) се налага да отделят до поне около 50% от силите си за осигуряване на контрола на комуникациите и важни обекти извън зоната на

бойните действия, за борба с Ислямска държава и да оказват помощ (охрана) на бягащото население, то съотношението в нея се променя на 1.45:1 до 1:1.

Поради липса на достоверна информация, оценка на **съотношенията в артилерия, бойни танкове и други бойни бронирани машини** не може да бъде направена, но може да се счита, че ВС на Турция/СНА имат значително превъзходство. Доколкото СДС не разполагат с авиация, **настъпващите имат пълно господство на въздушното пространство.**

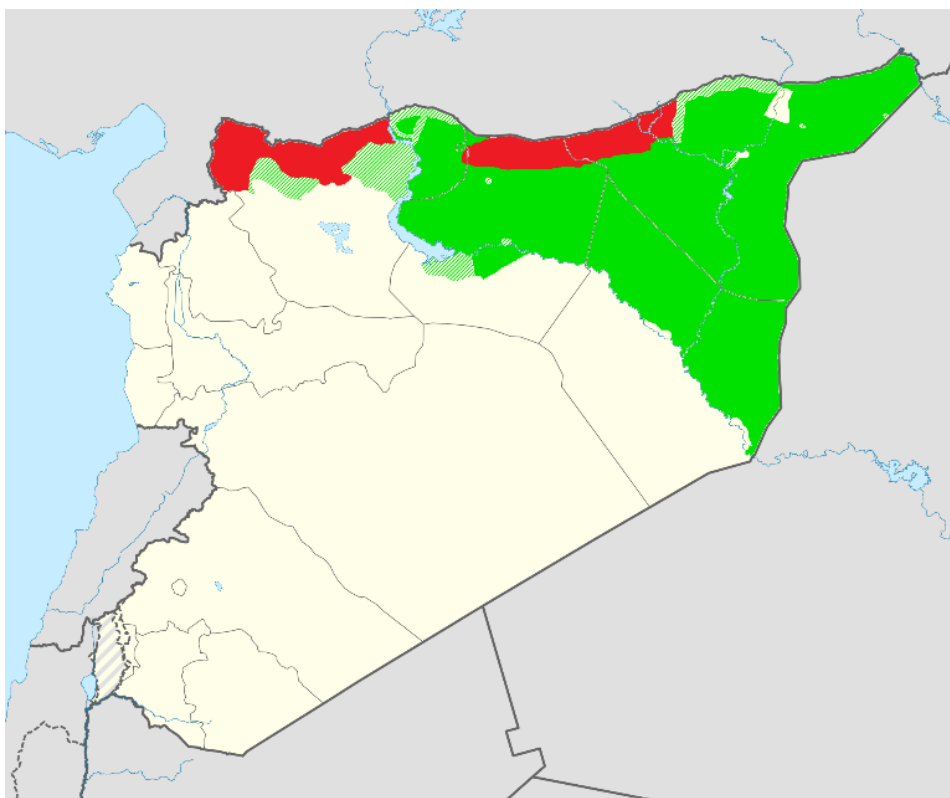
При широчина на зоната на активните бойни действия (където бе нанесен главният удар) от 120 км, **средното максимално насищане на настъпващите сили** е около 240 човека на километър фронт, което е крайно недостатъчно. Ако се отчитат силите необходими за спомагателните удари, за блокиране на другите (неактивни) участъци по фронта и за осигуряване на комуникациите и контрола на овладените територии, то реалното насищане със сили на настъпващите е било доста по-малко.

Предвидената и декларирана за овладяване и контролиране зона на територията на Сирия бе с размери приблизително от около 13 450 км² (при дължина от около 420 км и дълбочина 32 км). При този състав на настъпващите сили, това означава плътност на насищане от 2 военнослужещи/км². Практиката от последните години показва, че за да бъде осъществяван ефективен и устойчив контрол на спорна територия е необходимо насищане от 20 до 60 военнослужещи на 1 000 човека от местното население (в зависимост от условията). При оказване на съпротива и партизански бойни действия, това количество може рязко да се увеличи – напр. през 2003 г. в Чечня, руското командване е разположило средно по 150 военнослужещи на 1 000 човека от местното население.

Физико-географски и демографски особености

Регионът на Рожава обхваща контролираните от СДС части от Сирия западно от р. Тигър по протежение на сирийско-турската граница до границата на провинция Идлиб, на юг – до северните части на провинция Алепо, вкл. Ракка и на югоизток – вкл. източния бряг на р. Ефрат до границата с Ирак. Части от него са под контрола на Турция (след операциите „Ефратски щит“ и „Маслинова клонка“).

По териториалното деление на Сирийската арабска република Рожава е разположена в говернорати Хасака, Ракка, Дир ез-Зор и Алепо.

Забележка: На картата с червено са дадени зоните под контрол на ВС на Турция след обявяването на прекратяване на огъня по операция „Извор на мир“.

В по-голямата си част **теренът** е равнинен, на места има ниски заоблени хълмове. На около 30 км югозападно от Хасака се намира пл. Абд ал-Азиз (известна и като пл. Абдулазиз) – планински масив с дължина около 85 км и ширина около 15 км, по-голямата част от който е съставен от заоблени хълмове и долини, с височина от 320 до 920 м (връх Абд ал-Азиз).

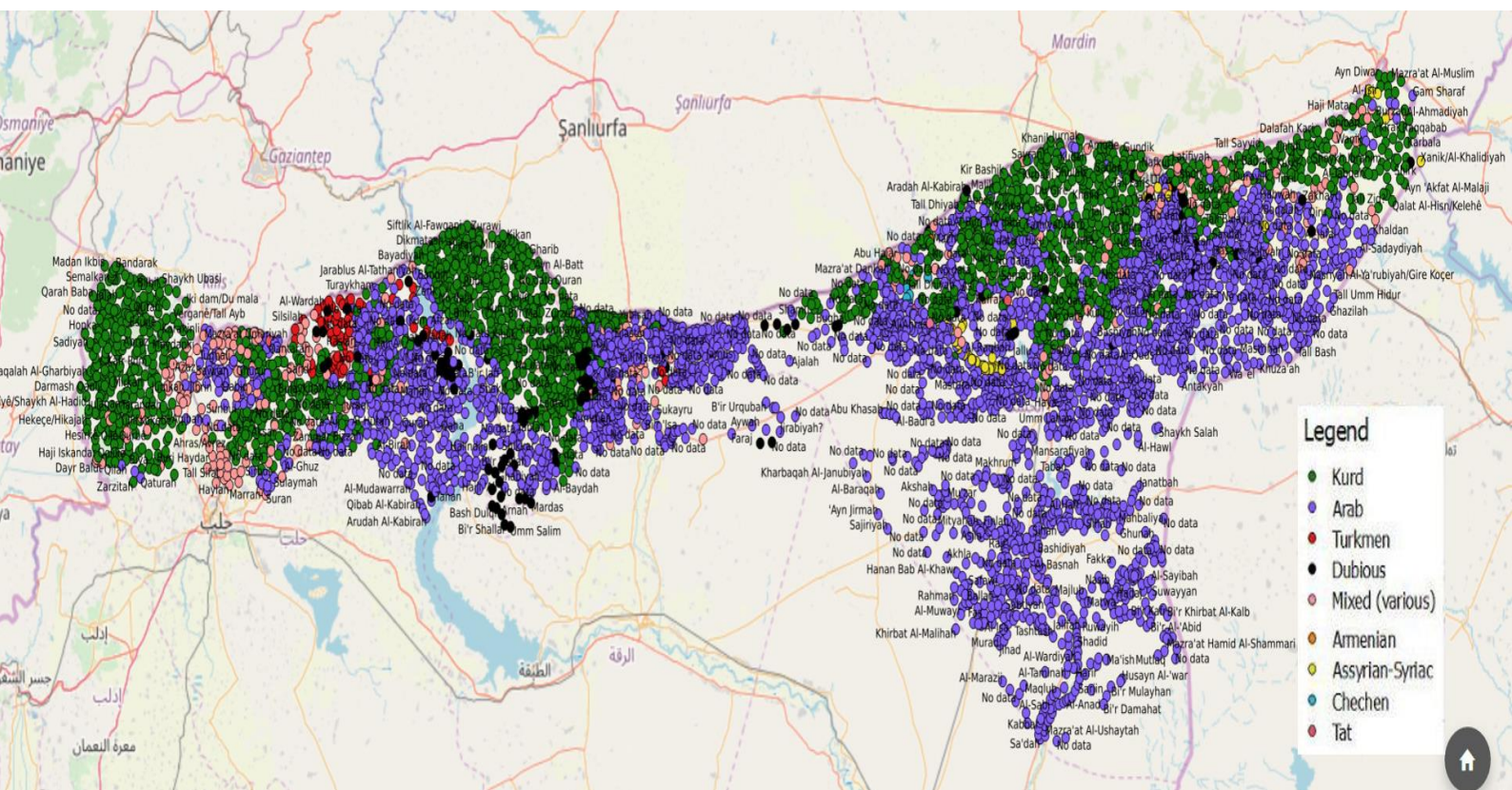
В източната част на региона (в района на Джазира) се простират полите на пл. Синджар, по-голямата част от която се намира в Ирак. Планината е разположена изток-запад, като най-високата ѝ точка – 1 463 м височина се намира в Ирак. Теренът в този район е разнообразен и изобилства от хълмове, между които има малки равнинни участъци (равнини).

Климатът в региона е полусух, като през октомври средните денонощни температури варират между 15° С и 28° С. Средногодишните валежи са около 400 – 430 мм.

Като цяло, теренът и климатът в района на операция „Извор на мир“ през тази част на годината благоприятстват използването на авиация и механизирани/бронетанкови сили.

Населението на региона е много разнообразно. В началото на XX в. в него са се заселили много бежанци от Турция – арменци и асирийци (след арменско-асирийския геноцид), а в последствие и много кюрди (след въстанието на шейх Саид). Преди началото на гражданската война, управляващата в Сирия партия Баат е провеждала политика на заселване на араби, а след началото на гражданската война в Сирия през 2011 г. в региона са избягали и много жители на централните и южните райони на страната. В тези части на Сирия все още има и много бежанци от Ирак (вкл. язиди), избягали след овладяването на Мосул от Ислямска държава. Към края на 2018 г. общият брой на населението е бил около 2 милиона човека.

Основните етнически групи в региона са сирийски кюрди, араби, сирияци, арменци, асирийци, тюркмени, язиди и чеченци. Най-големите групи са кюрдите и арабите. Докато кюрдите се считат за етнически по-еднородна част (произхождаща от райони в съвременен Иран), то арабското население може да бъде разглеждано по-скоро като етнолингвистична група, която включва араби, наследници на дошли от Арабския полуостров бедуински племена, арабизирали се местни жители и кюрди.

Етническо разпределение на населението в региона (карта Ариван Ньюад)

Характерна особеност е, че етническите, племенните, клановите, родовите и семейните връзки са много силни и в значителна степен се отразяват на обществения живот. Въз основа на тях съществуват вражди (вкл. и вътре в етническите групи), водещи до кръвно отмъщение и (въоръжени) сблъсъци, които продължават с десетилетия. Към тях следва да се добави и противопоставянето на етническа, религиозна, а през последните години и на политическа основа.

В резултат, не малка част от местните племена и кланове/родове (основно – араби) се включиха във войната на страната на джихадистките организации, вкл. и на Ислямска държава.

Независимо от пълното превъзходство във въздуха, артилерийски системи и бронетехника, силите и средствата на ВС на Турция и СНА участващи в операцията бяха крайно недостатъчни за овладяването и устойчивото контролиране на обявената от държавното ръководство на Турция (президентът Ердоган) „зона за сигурност“. Малкото количество личен състав и бойна техника от ВС на Турция, предвидени за участие в

операцията показват, че тя реално е била планирана като ограничена по мащаби (размах) и време и място и ѝ придава по-скоро демонстративен характер.

Активна фаза на операцията

Обща информация

Активната фаза на операцията започна на 9 октомври 2019 г. Два дни преди това, в контролираните от СДС райони започна провеждането на диверсионни и терористични операции от страна на активирани „спящи“ терористични клетки от свързани с ВС на Турция/СНА терористични организации, вкл. обстрели, взривявания на импровизирани взривни устройства и др. с цел предизвикване на паника в местното население и сриване на морала на СДС.

Настъплението беше предшествано от масирани въздушни и артилерийски удари по цели на СДС, които според официални съобщения на ГЩ на Турция са били разузнати през едногодишен период от време и доразузнавани непосредствено преди и в хода на операцията. Успоредно с началото на ударите (а в отделни участъци и преди това) на територията на Сирия са навлезли подразделения „Командос“ на ВС на Турция, които са действали за доразузнаване на целите, оценка на ефективността на огъня и нанесените поражения, а също и за овладяването/неутрализирането на някои тактически важни обекти.

Реални настъпателни действия (главният удар на настъпващите сили) се водеха на фронт от около 120 км (от Тал Абияд до Рас ал-Айн, като турски сили и оперативно подчинените им сили от СНА достигнаха в дълбочина до 30 – 32 км – до магистралата М4, което е било и тяхната крайна цел (задача).

Зоната на операцията е избрана напълно целенасочено от военнополитическа гледна точка. В нея преобладава арабското население, като много бойци от местните кланове и племена са участвали на страната на Ислямска държава в нейните атаки срещу населени пунктове на курдите, вкл. и в обсадата на Кобане (официално арабско име Айн ал-Араб) през 2014 г. – 2015 г. Турското военно и политическо ръководство (както се оказва – не без основание) считаше, че местното арабско население до голяма степен ще приеме по-лесно и без особена съпротива настъпващите „освободителни войски“, като може да се стигне до оттегляне на подкрепата на някои от арабските племена и кланове за СДС и (дори) –до отцепване на включени в тях арабски формирования.

Освен това, в съответствие със споразумението между Турция и САЩ от август 2019 г. курдските формирования и техните тежки въоръжения бяха изтеглени от зоната, отбранителните им съоръжения – разрушени, а в следствие на съвместните турско-американски патрули, възстановяването им от СДС непосредствено преди началото на операцията не беше възможно.

Успоредно с главния удар бяха нанесени и спомагателни удари от формирования на СНА и (по някои информации – турски командоси) в направленията на Манбиж и Кобане.

Настъпващите сили използват тактика, която в известна степен се различаваше от тази по време на операциите „Маслинова клонка“ и „Ефратски щит“. При тези две операции, опорните пунктове на отбраняващите се и по-големите населени пунктове се блокираха с използването на обхват и след масиран артилерийски и въздушен обстрел се овладяваха от турски подразделения (вкл. сили „Командос“), след което в тях официално влизаха подкрепяни от Турция въоръжени формирования на сирийската опозиция. При операция „Извор на мир“, подразделенията на турската армия основно поддържаха настъпващите формирования на СНА с артилерийски огън и с танкове и бойни бронирани машини, но в по-малка степен бяха ангажирани непосредствено в овладяването на опорните пунктове и населените места. Турската авиация нанасяше и авиационни и ракетни удари (вкл. и с ударни дроневи) в интерес на настъпващите.

За разузнаване на обстановката и целите и за оценка на нанесените от ударите поражения широко се използват разузнавателни дроневи. Насочването и координирането на ударите на артилерията и авиацията се осъществяваше с помощта на предни артилерийски наблюдатели и предни авионасочвачи, които на специално оборудвани за целта бронетранспортьори се придвижваха в предните редове на настъпващите войски.

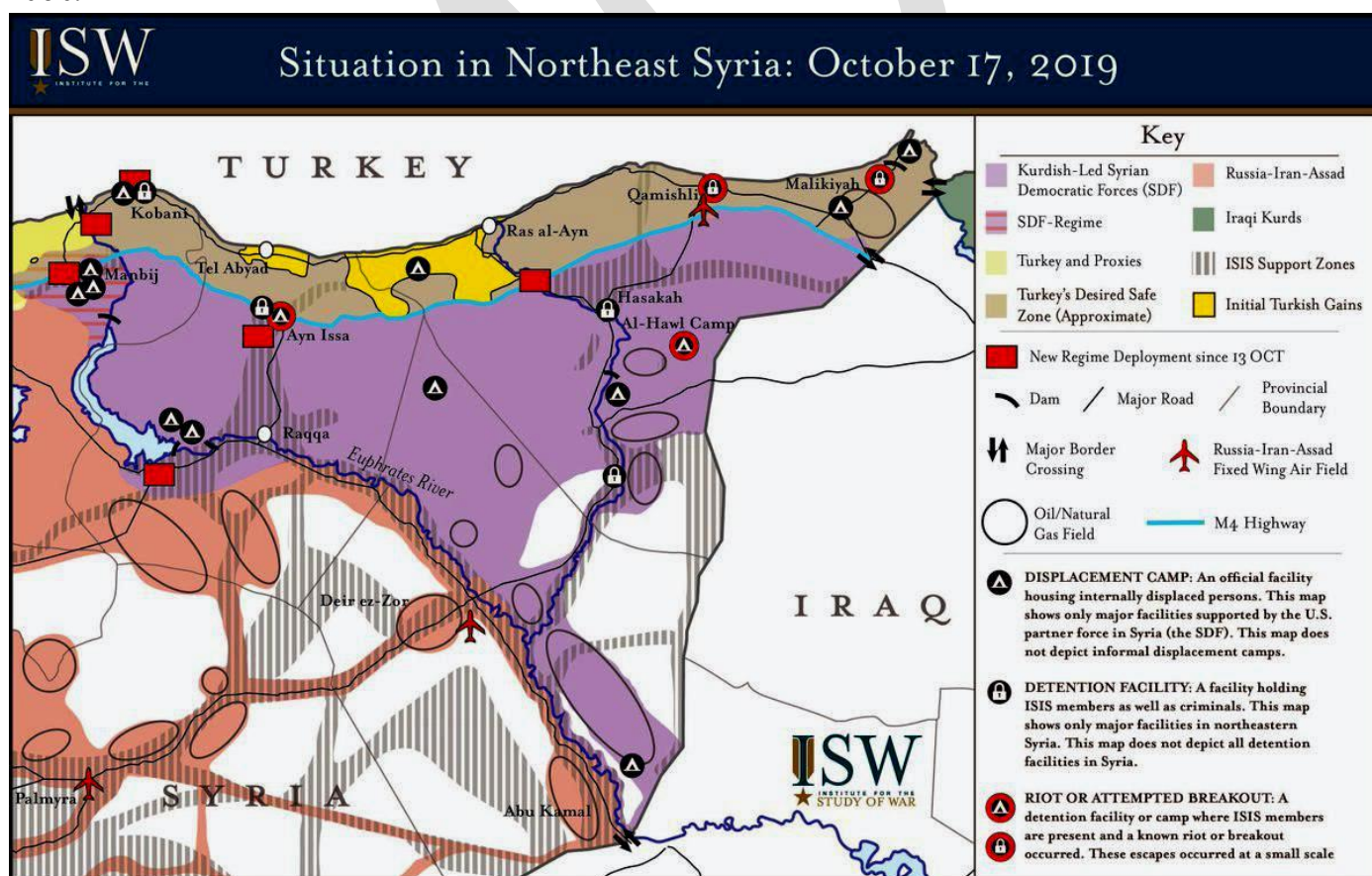
Тактическата и оперативната свързка на СДС се разузнаваше и подаваше от подразделения за РЕВ на ВС на Турция.

СДС първоначално не оказваха особена съпротива на настъпващите, които много бързо блокираха Тел Абияд и в последствие почти напълно обкръжиха Рас ал-Айн и в тези градове започнаха интензивни улични боеве. Като цяло, отбранителните действия се водеха с неголеми подразделения и имаха по-скоро задържащ характер – за осигуряване на евакуирането на кюрдското население и хората от другите неарабски малцинства (арменци, сирияци, язиди).

Много по-упорита и твърда бе съпротивата на СДС в населените предимно с кюрди райони и най-вече в прилежащите на Кобане и Манбиж райони, които бяха удържани до обявяването на прекратяване на огъня.

Още от началото на артилерийските и въздушните удари на ВС на Турция по населени пунктове при започването на операцията, СДС започна да извършва отделни, не особено интензивни обстрели на населени места на територията на Турция. При тази размяна на удари се стигна до жертви сред цивилното население.

До първото прекратяване на огъня към изхода на бойния ден на 17 октомври 2019 г., настъпващите сили от ВС на Турция и СНА бяха овладели (по различни оценки) между 30% до 75% от района Тел Абияд - Айн Исса – източно по протежение на магистралата М4 до Тал Амр – Рас ал-Айн.

Карта на американската организация „Institute for the Study of War“ на обстановката към изхода на бойния ден на 17.10.2019 г.

Кратка хронология на хода на операцията за периода 9 – 17 октомври 2019 г.

9 октомври

- Удари с артилерия и авиация на ВС на Турция по обекти на СДС и райони на градовете Тел Абияд, Рас ал-Айн, Айн Исса и Камишли.
- Удари с ракети и минохвъргачки по турските градове Нусайбин и Джейлянпънар.
- СДС обявяват, че спират операциите срещу Ислямска държава.
- Към края на деня започва наземната част на операцията – формирания на турските въоръжени сили (ТВС) и СНА навлизат на сирийска територия на три места, вкл. Тел Абияд.

10 октомври

- ТВС/СНА провеждат операция по обхват на Тел Абияд. Към изхода на деня са овладени населени пунктове основно източно от града. Започват боеве в неговите предградия.

11 октомври

- СДС обстрелват с минохвъргачки през границата (от района на Камишли) турския град Нусайбин.
- ТВС извършват артилерийски обстрел на Кобане от района на турския град Суруч.
- ТВС/СНА обстрелват жилищни райони на Тел Абияд с артилерия и снайперисти.
- Към изхода на деня сили на СНА овладяват Тел Халф.
- В Камишли е взривена кола-бомба (счита се, че терористичната атака е извършена от Ислямска държава).
- Продължава обстрелът на Камишли от турската артилерия. Снаряди попадат в затвор, където са държани джихадисти от Ислямска държава, като 5 от тях успяват да избягат.
- В Кобане, районите около база на специалните сили на САЩ са подложени на тежък артилерийски обстрел, които не отговарят на огъня, но се изтеглят след края на обстрела. Турция заявява, че са били обстрелвани позиции на СДС, а не базата на американските сили.
- Джихадистката организация Джаиш ал-Ислам обявява, че се включва в боевете на страната на ТВС/СНА от базите си в района на Африн и северно от Алепо.
- ТВС нанасят въздушни удари по Рас ал-Айн.

12 октомври

- Подразделения на ТВС/СНА достигат магистралата М4 (32 км в дълбочина от границата) и реално прекъсват комуникациите между Манбиж и Камишли. Овладени са и населени пунктове в близост до магистралата М4 в източната част на провинция Ракка.
- ТВС/СНА обявяват, че са превзели Рас ал-Айн, но боевете в града реално продължават.
- Продължават обстрелите с минохвъргачки от страна на СДС през границата.
- Членове на ислямистката организация Ахрар ал-Шаркия, която е част от СНА пленяват и екзекутират 9 цивилни лица, вкл. Хервин Халаф, генерален секретар на прозападната Партия бъдещ за Сирия.

13 октомври

- ТВС/СНА обявяват, че са овладели град Сулук в района на Тел Абияд.
- Сили на СНА обстрелват линейки в района на Тел Абияд.
- СДС провеждат контраатака и си възвръщат почти изцяло контрола над Рас ал-Айн.
- Късно след обяд ТВС/СНА обявяват, че са превзели централната част на Тел Абияд.
- СДС обстрелват с минохвъргачки подкрепяни от Турция въоръжени формирования

в района на Джараблус.

• СДС съобщават, че в следствие на настъплението на ТВС/СНА, нанасянето на въздушни удари и помощта на сили на СНА от лагер в района на Айн Исса са избягали 785 свързани с Ислямска държава лица. Турция обвинява СДС, че са освободили затворници от Ислямска държава от затвор в Тел Абияд.

• САЩ уведомяват СДС, че ще евакуират всички свои военнослужещи (около 1 000 човека) от базите им в Манбиж и Кобане. Изтеглени са американските военни от района на Айн Исса.

• Правителството на Сирия и СДС се споразумяват, сили на САА да навлязат в Манбиж и Кобане за да бъде възпряна вероятната турска офанзива към тях. Командващият СДС генерал Мазлум заявява, че би искал да влезе в съюз с Дамаск за да спаси кюрдското население в северна Сирия от геноцид.

14 октомври

• Руска военна полиция и подразделения от САА започват да се разполагат между позициите на СДС в района на Манбиж и позициите на силите на ТВС и сирийската опозиция, намиращи се в района овладян от ТВС по време на операцията „Ефратски щит“.

• В Рас ал-Айн и околностите му продължават ожесточените боеве, като ТВС/СНА се опитват да прекъснат пътя между града и Тал Тамр. Атаките им са подкрепяни с артилерийски огън и удари на авиацията.

• Сили на САА се разполагат в районите на градовете Ал Тхаура и Айн Исса и достигат на 6 км от сирийско-турската граница. САА заема и позиции южно от Айн Исса и в района на Ал Джарния, а също и в няколко населени пункта на провинция Хасака. САА поема контрола и над водохранилището Табка.

• В късния следобед ТВС/СНА започват операция по овладяването на Манбиж и овладяват няколко села в неговите околности. В същото време сили на САА навлизат в Манбиж.

• Президентът на САЩ Тръмп обявява, че всички американски военнослужещи (с изключение на намиращите се в района Ал Танф) ще бъдат изтеглени от Сирия.

15 октомври

• СДС провеждат контраатаки в западните околности на Рас ал-Айн и предградията му, като успяват да си възвърнат контрола над 3 от тях.

- СДС отново обстрелват с минохвъргачки турска територия в района на Къзълтепе.

• Подразделения от САА навлизат в Ал Тхаура и Манбиж и правят опит да навлязат и в Кобане, но са възпрепятствани от сили на САЩ. Турският президент Ердоган прави изявление, че навлизането на САА в Манбиж „не е негативно“ стига „районът да е прочистен от терористите“.

- Силите на САЩ се изтеглят от полевата им авиобаза Хараб Ашк (южно от Кобане). Това е най-голямата им авиобаза в северна Сирия, която може да приема тежки транспортни самолети (С-130 и С-17).

16 октомври

- Турската артилерия обстрелва населени пунктове в района Джазира.
- СДС провеждат контраатаки в района западно от Айн Исса и успяват да си възвърнат два опорни пункта.
- В контролирания от СДС лагер в Айн Исса, където са държани членове на семействата на джихадисти от Ислямска държава и вътрешно изместени лица започват сблъсъци.
- ТВС извършват масирани артилерийски обстрели и въздушни удари по обекти в Рас ал-Айн, където продължават ожесточените боеве между сили на СДС и СНА.
- Турският президент Ердоган обявява, че от началото на операцията е овладяна територия от 1 200 км².
- Подразделения на ВС на Русия (военна полиция) преминават на източния бряг на р. Ефрат по моста Кара Казак.
- САА завършва разполагането на свои сили в Айн Исса, а към края на деня нейни подразделения навлизат в Кобане.
- Силите на САЩ разрушават с удари на авиацията напуснатата си авиобаза Хараб Ашк.
- Силите на САЩ напускат в спешен порядък (изоставяйки част от имуществото си) базата си в района на завода за производство на цимент „Лафарж“, където в следствие с удари на самолети F-15 са унищожени склад с оръжие и боеприпаси (по някои информации – и свързочен възел), като по изявление на техен говорител целта е „бъде намалена възможността за военното ѝ използване“.
- Силите на САЩ започват спешно да се изтеглят от градовете и районите на Ракка и Ал Тхаура.

17 октомври

- ТВС и СНА овладяват половината от Рас ал-Айн и напълно блокират града, в който продължават ожесточените боеве.
- Президентът на Турция Ердоган и вицепрезидентът на САЩ Майк Пенс постигат споразумение за 120 часово прекратяване на огъня.
- Според някои информации, към изхода на деня, овладяната от ТВС/СНА територия е била около 2 420 км².

Информационна кампания

От турска страна, операцията беше съпътствана с много интензивна информационна кампания за деморализиране на противника, засилване на бойния дух на войските и пропагандиране на войната сред гражданите на Турция.

Кампанията се водеше (и продължава и към момента) с използването на практически всички средства за масова информация (държавни и частни) – телевизии, радио, преса и интернет. Характерно е, че в социалните мрежи бяха активирани (вкл. и преименувани) потребителски сметки, използвани и при предишните военни операции на Турция на територията на Сирия. Кампанията започна през септември, като постепенно се засилваше, а нейната максимална интензивност беше достигната през първата седмица на октомври - непосредствено преди началото на операцията. От страна на турските власти бяха направени протести и искания (официално или посредством „лични“ потребителски сметки), които доведоха до закриването или временното спиране на много потребителски сметки с прокюрдска информация и пропаганда вкл. в Туитър и Фейсбук. В хода на операцията обаче, след засилването на прокюрдските настроения в световното обществено мнение, доставчиците на подобни услуги, които не зависят от правителството на Турция рязко смекчиха своята политика.

Във всички джамии на територията на Турция, а също и в много джамии в други страни, контролирани от Дианет (турската държавна агенция по въпросите на исляма, която е с ранг на министерство) се провеждаха молитви за победа, като турската армия беше обявена за „последната армия на Аллах“. Във всички турски училища, а също и училища в чужбина подпомагани от Турция, преди учебните занятия се четяха строфи от Корана за „завоюване“ и „победа“ на вярата, като в редица случаи те бяха съпроводени с военна музика (песни) от времето на Османската империя.

На свой ред, **кюрдските организации и кюрдските общности** по целия свят масово провеждаха протестни демонстрации против турската операция – за нейното предотвратяване, а след началото ѝ – за незабавното ѝ прекратяване и за спиране на „турския геноцид“. В нейния ход се изтъкваше се многонационалният и светски характер на автономното управление в контролираните от СДС райони, многоетническият и мултирелигиозен характер на СДС, равнопоставеността на етническите и религиозните общности, а също и равенството на половете в Рожава. Подчертаваше се и съществения (решаващ) принос на СДС (кюрдите) за нанасяне на поражение на Ислямска държава на територията на Сирия и понесените от тях тежки загуби (над 10 000 човека) в хода на войната срещу джихадистите. Особено внимание се обръщаше на военните престъпления, извършвани от контролираната от Турция формация от СНА – грабежи, избивания на цивилни лица, вкл. жени, гаврите пленници и екзекутирането им (вкл. обезглавявания), артилерийски обстрел на граждански обекти, мародерството и разграбването на домовете на избягалото местно население, джихадистката същност на бойците от СНА и религиозният характер на водената от тях война.

Като цяло, може да се отчете, че **турската информационна операция за спечелване на подкрепа в световното обществено мнение не постигна успех и информационната война на този етап се печели от кюрдите. Изключение до някъде прави Русия**, където по отношение на действията на Турция, официалната пропагандна кампания имаше предимно

доброжелателен до неутрален характер, който се запази до официалната намеса на Кремъл „за спиране на турската офанзива“. След това операцията беше използвана по-скоро като „фон“ за пропагандиране на политиката на руското ръководство и постигнатите от него резултати.

Ислямска държава

Преди началото на операция „Извор на мир“ на контролираната от СДС територия на Сирия в различни лагери се намираха около 10 000 пленени членове на Ислямска държава и други джихадистки организации и над 100 000 членове на техните семейства. Не малка част от тях са граждани на други страни – Ирак, Русия, страни от Средна Азия, Африка и Европа. Някои от лагерите се намират в зоната на провеждане на операцията.

Според турски източници, СДС са освободили затворниците от Ислямска държава, държани в затвор в Тел Абияд преди турските сили да овладеят района. СДС отричат обвиненията, като заявяват, пленените джихадисти от Ислямска държава са били изведени в други лагери/затвори, но някои от тях (поне над 100 човека), както и най-малко 750 членове на семейства на джихадисти са успели да избягат след като затворите/лагерите са били подложени на обстрел от турската артилерия.

В някои от лагерите, където се държат съпругите и децата на пленените членове на Ислямска държава бяха направени и опити за вдигане на бунтове, които бяха парирани от охраняващите ги подразделения на СДС.

Веднага след началото на операцията СДС намалиха охраната на лагерите и затворите и официално заявиха, че спират бойните действия срещу Ислямска държава за да бъдат осигурени усиления за отблъскване на настъпващите турски войски. В последствие обаче бе съобщено, че борбата с терористичната организация продължава.

Намиращите се на територията на Сирия сили средства на Ислямска държава се активираха след започването на бойните действия. Те извършиха някои не особено мащабни терористични атаки извън зоната на бойните действия, които не дадоха никакво отражение на хода на войната в североизточна Сирия.

Жертви и предизвикани бежански потоци

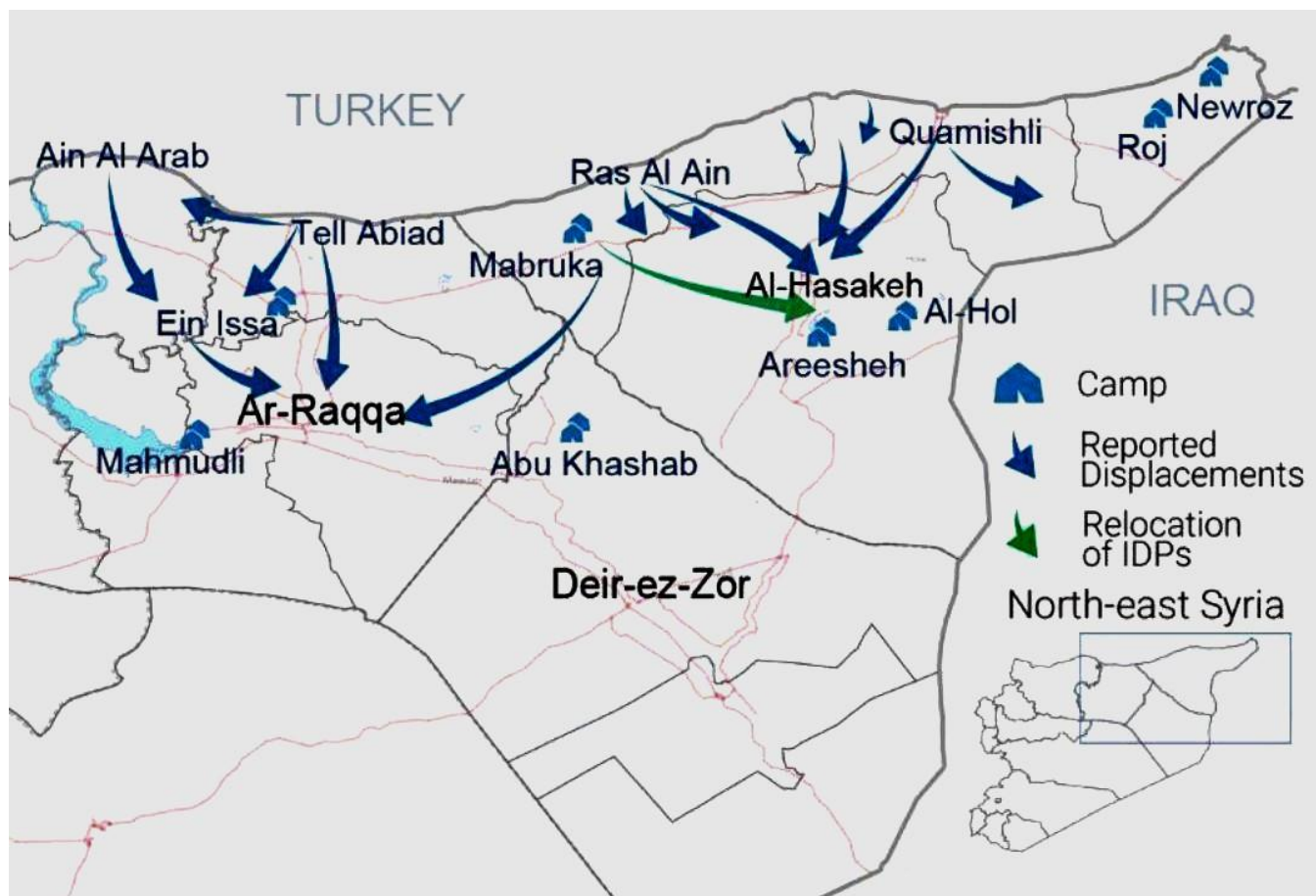
Няма достоверна информация за понесените реални загуби от страните. Още от началото на операцията и ВС на Турция/СНА и СДС преувеличаваха нанесените на противника загуби и занижаваха собствените си загуби.

По изявление на турския президент Ердоган, за първите 9 дни на операцията (до 18 октомври, когато бе обявено временно прекратяване на огъня) са били убити 765 „терористи“.

Според съобщение на Анадолска агенция от 23 октомври, загубите на СНА към тази дата са били 93 убити и 357 ранени. Турските загуби по различни информации са между 5 и 15 убити и около 90 ранени военнослужещи.

Убитите в Сирия цивилни са над 130, а в Турция – 20.

Подобна е и ситуацията с предизвиканите от бойните действия бежански потоци. По различни данни те варират между 130 000 до над 300 000 човека, като второто число вероятно е по-близо до реалното количество.

Карта на основните направления на движение на бежанските потоци – в синьо са новите бежанци, а в зелено са показани движенията на преди това вътрешно изместени лица.

Част от кюрдските бежанци се насочиха към контролираните от иракските кюрди райони на Ирак. Според някои информации, техният брой е между 15 000 и 20 000, като около 75% от тях са жени и деца.

Дипломатически действия, свързани с операцията

Още в самото начало на операцията, Турция съобщи, че е уведомила непосредствено преди това ООН (за операцията Анкара се позова на Чл. 51 от Хартата на ООН определящ суверенното право на всяка страна да използва сила за отбрана срещу нападение/агресия), НАТО, САЩ, Русия и дори (по линия на МВНР) – правителството на Асад.

Началото на активната фаза на операция „Извор на мир“ незабавно предизвика много силна и до голяма степен – негативна реакция в общественото мнение, а и в правителствата на много страни.

Под натиска на общественото мнение и Конгреса на САЩ, още на 9 октомври, **президентът Тръмп изпрати на турския си колега Ердоган писмо, с което поиска от него да се съгласи на „сделка“, като в същото време заплаши, че ако това не стане и въпреки нежеланието му,**

ще „унищожи турската икономика“. Тонът на писмото е (меко казано) несъответстващ на дипломатическата практика. На 16 октомври факсимиле на писмото беше разпространено в американските медии. Поради неговото съдържание, първоначалната реакция бе, че това е най-вероятно е фалшификация, но Белият дом потвърди неговата автентичност.

Според турски източници, Ердоган е „хвърлил писмото в кошчето за боклук“, като е заявил, че отново ще се върне на него, когато дойде времето за това.

Още същият ден, върховният представител на ЕС по външната политика и политиката за сигурност Федерика **Могерини от името на Съюза призова Турция да спре своята инвазия в северните части на Сирия, а президентът на ЕК Жан-Клод Юнкер в реч пред Европейския парламент, също призова за това. Той допълни, че ЕС няма да плаща за предвиденото от Турция създаване и поддържане на „зона за сигурност“.**

На 10 октомври, по искане на няколко държави – членове на ЕС и НАТО (Великобритания, Германия, Белгия, Франция и Полша) беше свиквано **извънредно заседание на Съвета за сигурност (СС) на ООН във връзка с операцията на Турция.** То се проведе същия ден, но приемането на обща резолюция беше блокирано от Русия и САЩ, които в същото време си отпратиха взаимни обвинения за създалата се ситуация.

От името на Великобритания, Германия, Белгия, Франция и Полша бе разпространена декларация, в която страните изразиха своята „дълбока загриженост“ от действията на Турция, които „ще подкопаят още повече стабилността на целия регион, ще изострят страданията, които изпитват цивилните и ще предизвикат още повече изместване“ (на хора).

В същото време, **генералният секретар на НАТО Йенс Столтенберг,** който беше на обиколка в страни от Алианса и на 11 октомври беше на посещение в Турция, **оправда действията на Анкара,** като заяви, че Турция е на предния фронт на кризата и нейната загриженост от ситуацията в Сирия е легитимна. „Турция е понесе ужасни терористични атаки и приема милиони сирийски бежанци ...“, каза още той и отбелязвайки, че Анкара е информирала НАТО за операцията, допълни, че е важно „да се избегнат действия, които могат още повече да дестабилизируют региона, да засилят напрежението и да причинят още човешки страдания“.

На 13 октомври, **с посредничеството на Русия,** в руската авиобаза Хмеймим, беше **постигнато споразумение между представители на СДС и правителството на Асад,** според което на САА беше позволено да разположи свои сили в Манбиж и Кобане за да не бъде допуснато превземането им от ТВС/СНА. Това споразумение е с предварителен характер и следва да бъде допълнено от генерално политическо споразумение. По повод на споразумението, командващият СДС генерал Мазлум заяви, че би искал да се съюзи със сирийското правителство за да се „спаси кюрдското население“ в северна Сирия „от геноцид“. Подобни изявления направиха и лидери в политическото крило на СДС.

Междувременно министри от правителството на Асад предложиха силите на СДС да се „вляят“ в САА, а силите за сигурност на Рожава (Асайиш) – в силите за сигурност на Дамаск.

На 14 октомври **президентът на САЩ Тръмп заяви, че всички американски военни, с изключение на намиращите се в района на Ал Танф ще бъдат изтеглени от Сирия** (това изтегляне започна още същия ден). На свой ред, вицезидентът на Майк Пенс съобщи, че ще

води делегация на САЩ в Анкара, за да дискутира с турския президент Ердоган искането на САЩ за незабавно прекратяване на огъня и започването на преки преговори със сирийските кюрди.

Също на 14 октомври се състоя **заседание на Съвета на ЕС във формат министри на външните работи на страните-членки**. Очаквано, страните осъдиха действията на Турция и поискаха спирането на операцията, но те не можаха да постигнат обща позиция за налагане на оръжейно ембарго на Турция. Вместо това, бе използвана формулировката спиране на лицензирането на износа на оръжие за Турция. По изявление на върховния представител на ЕС по външната политика и политиката за сигурност Федерика Могерини, тази формулировка е избрана, за да не бъдат нарушени правните ангажименти на страните, които са членове на НАТО към Турция – техен съюзник в Алианса. „За НАТО ще бъде трудно да се справи с тази ситуация, но това не е проблем на ЕС“, коментира тя. Според нея, налагането на оръжейно ембарго от ЕС е било възпрепятствано и от липсата на позиция по операцията на Съвета за сигурност на ООН. Могерини беше доста уклончива в отговорите си на въпроси за евентуалното налагане на икономически санкции на Турция от страна на Съюза, като постави под съмнение тяхната „продуктивност“.

В крайна сметка, повечето от **страните-членове и на ЕС и на НАТО приложиха собствена политика по отношение на Турция във връзка с операцията „Извор на мир“**. Германия и Франция обявиха, че налагат военно ембарго на Турция. За спиране на износа на оръжие се обявиха и Испания, Австрия, Холандия, Ирландия, Белгия и Латвия. Великобритания обаче обяви, че има национални ограничения да се присъедини към тях.

За сметка на това, външните министри на страните от ЕС решиха да бъдат разширени наложените вече санкции на Турция заради незаконните ѝ сондажи в икономическата зона на Кипър в Средиземно море като се въведат персонални ограничения към лица и фирми, ангажирани в тези проучвания. Реално, това е продължение на предприетите през юли мерки за намаляване на предприсъединителната помощ за Турция и замразяване на преговорите за всеобхватно споразумение за авиацията и заседанията на Съвета за асоцииране към ЕС.

Могерини обяви също, че ЕС ще поиска и свикване на Световната коалиция срещу Ислямска държава, която да обсъди рисковете за „възкресяване“ на терористичната организация в северна Сирия. Според ЕС военните действия на Турция срещу кюрдите може да доведат не само до възвръщане на позиции, но и до намиране на политическа подкрепа сред местното население.

На 15 октомври, **президентът Тръмп подписа изпълнителна заповед, с която оторизира налагането на санкции** срещу настоящи и бивши турски държавни и всякакви други лица, които допринасят за действията на Турция, дестабилизиращи североизточните райони на Сирия. Санкциите включваха възстановяването на отмененото през май тази година 50%-тно увеличение на митническите тарифи върху внасяната от Турция стомана, прекратяването на водените от министерството на търговията на САЩ преговори с Турция за сделки на стойност 100 млрд. долара, блокиране на активите на всяко лице, което пречи на прекратяването на огъня, възпрепятства връщането на бежанци или чрез принуждение предизвиква изместването на хора (бежанци).

Тръмп освен това обяви, че изтегляните от Сирия войски ще останат в региона за да „наблюдават“ ситуацията и да възпрепятстват „съживяването“ на Ислямска държава.

Силите на САЩ продължиха да се изтеглят от североизточните части на Сирия на територията на Ирак (по някои информации, част от тях и известно количество материални средства са били изтеглени със самолети в Европа, в частност – в Германия). В тази връзка, иракски официални лица направиха изявления, че силите на САЩ няма да могат да останат в Ирак, защото иракските власти са се съгласили единствено с тяхното транзитиране през страната.

На 17 октомври, в Анкара, след продължила около 80 минути **среща между Пенс и Ердоган** (който преди това публично бе заявил, че няма да разговаря с него, а единствено с Тръмп) беше обявено, че е било постигнато **споразумение за 120-часово прекратяване на огъня**. То беше приветствено от Тръмп като „велика новина“ и по думите му е „спасило милиони човешки животи“. Той не спести и благодарностите и суперлативите си към турския президент Ердоган, когото определи като свой приятел, твърд и силен лидер и човек, извършващ правилни неща.

За разлика от вицепрезидента Пенс и държавния секретар Помпео (той придружаваше Пенс при посещенията му в Турция), които говореха за „прекратяване на огъня“, турският министър на външните работи го определи като „временна пауза“ в бойните действия.

Реално, **с това споразумение Анкара постигна всички свои искания**:

- Изтегляне на силите на СДС от цялата зона по протежение на турско-сирийската граница с дължина от 440 км и в дълбочина от 30-32 км, в която се създава „зона за сигурност“.
- Преминаването на тази зона под контрола на ТВС/СНА.
- Предаване на „тежкото въоръжение“ на СДС и разрушаване на отбранителните им съоръжения в „зоната за сигурност“.
- Отмяна на наложените от САЩ санкции на Турция и на турски държавни дейци и обещание да не бъдат налагани други санкции.
- Оказване на помощ от американски войски в изтеглянето на силите на СДС и предаването на тежките им въоръжения и в разрушаването на отбранителните им съоръжения.

Освен това, Турция обяви, че възнамерява да създаде в зоната за сигурност 12 „наблюдателни поста“, а Ердоган заплаши, че страната му ще „реагира“, ако сирийското правителство „направи грешка“.

Споразумението Пенс – Ердоган незабавно беше определено от политическите противници на Тръмп, а също и от голяма част от световното обществено мнение като поредното „предателство“ от страна САЩ спрямо сирийските кюрди (второ след изтеглянето на американските сили от границата преди началото на операцията).

Кюрдите не приеха споразумението в неговата цялост, защото по същество то би означавало капитулация. Командващият СДС генерал Мазлум заяви, че те са съгласни на прекратяване на огъня само в активната зона на операцията – между Тал Абияд и Райс ал-Айн, а известният кюрдски политик Салих Мюслим каза, че „... Ние приветстваме прекратяването на огъня, но ние

ще се защитаваме в случай на каквато и да било атака ... Прекратяването на огъня е едно, а предаването е друго нещо и ние сме готови да се защитаваме. Ние няма да приемем окупацията на северна Сирия“.

Въпреки че имаше отделни сблъсъци по вина и на двете страни (по изявления на представители на САЩ – основно от страна на ТВС/СНА), в общи линии прекратяването на огъня се спазваше. Като цяло обаче, през първите 1.5 – 2 денонощия след обявяването му, силите на СДС не се изтеглиха от заеманите позиции (с изключение на град Рас ал-Айн), нито пък бяха предадени техни въоръжения. Независимо от това и от „войнствените“ изявления и заплахите от страна на турски официални лица, въпросът с изтеглянето и предаването на тежките въоръжения не се поставяше нито от турска, нито от американска страна.

Като цяло, **споразумението Пенс – Ердоган може да се определи като несъответстващо на ситуацията към момента на постигането му** (17 октомври). Основните причини за това са няколко:

- На фона на изтеглянето на силите на САЩ от североизточна Сирия беше ясно, че те няма как да „помогнат“ на СДС (т.е., да ги заставят) да го изпълнят.
- Турция реално не разполага с необходимите сили и средства да разгроми силите и средствата на СДС и да установи устойчив контрол на исканата „зона за сигурност“.
- В съответствие с постигнатото споразумение между Дамаск и СДС, сили на САА и военнополойски подразделения на Русия започнаха да заемат райони в зоната на операцията и в отделни райони източно от Ракка и в провинция Хасака.
- ВКС на Русия прикриваха разполагането на силите на САА и руската военна полиция и на практика започнаха да налагат постепенно разширяваща се забранена за полети зона в северна и североизточна Сирия, без да се влиза в противоборство с американската и/или турската авиация.

Следва да се отбележи един многозначителен факт. **Прекратяването на огъня беше с продължителност от 120 часа (5 денонощия) и изтичаше вечерта на 22 октомври – датата на предварително договорената среща между президентите на Русия В. Путин и на Турция Ердоган в Сочи**, на която (както беше обявено) предстоеше да бъде обсъждана ситуацията в Сирия. Към това следва да се добави и изявлението на турския президент Ердоган, че съдбата на операцията, примирието и „зоната за сигурност“ ще бъде решена именно в Сочи от него и руският му колега.

Ставащото даде възможност да се направи предположение, че е **възможно, като цяло, действията непосредствено предхождащи операцията „Извор на мир“, самата операция и дипломатическите действия, свързани с нея да са били предварително договорени в „триъгълника“ Тръмп – Ердоган – Путин**. Вероятно (ако е имало такова договаряне), то е било в най-общи рамки, като някои от опциите му са били оставяни „отворени“ и зависещи от развитието на бойните действия и ситуацията на терена, а правителството на Асад е било поне частично запознато с него.

Наличието на подобна „предварителна договореност“ би могло да обясни някои (на пръв поглед) **„странни“ ситуации и действия:**

- Турция официално „не забелязваше“ очевидното изпълнение на споразумението от страна на САЩ и СДС и не предприе съществени действия по налагането му;
- относително „лекото“ възприемане от страна на Турция на появата на сили и средства на САА (а и на руската военна полиция) в зоната на операцията;
- в някои случаи (особено в близост до границата с Турция), след пристигането на подразделения на САА, членове на СДС просто сменяха емблемите на униформите си с тези на САА и вдигаха върху машините си флаговете на САР;
- само часове след първоначалната поява на руска военна полиция и сили от САА бяха снемани КПП на силите на САЩ на възлови пътни артерии и мостове;
- независимо, че Дамаск официално определя силите на САЩ в Сирия като окупатори, има многобройни документиранни случаи, когато конвои на САА се разминават с военни конвои на САЩ без никакви „проблеми“;
- според някои информации американски военнослужещи са оказвали помощ на руските си колеги поради по-доброто познаване на местността;
- в някои от изоставените от силите на САЩ военни бази имаше надписи (послания) на руски език, адресирани до руските военнослужещи.

Също на 17 октомври беше проведено и **заседание на Европейския съвет**, който прие някои заключения по отношение на Турция, както във връзка с операцията „Извор на мир“, така и по продължаващите й проучвателни сондажни дейности в зоната на икономически интереси на Кипър в Средиземно море:

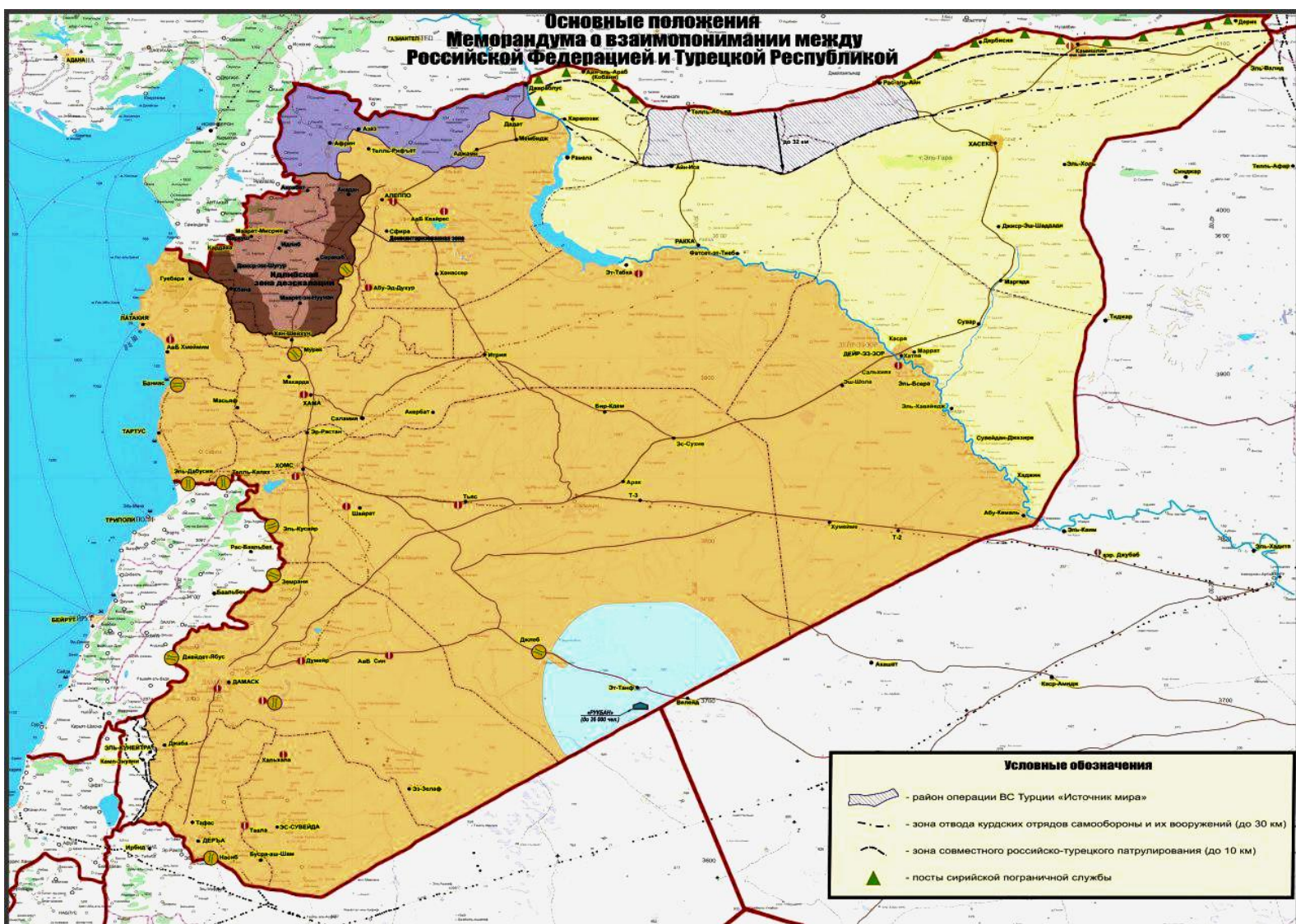
- Бяха одобрени заключенията на Съвета на външните министри от 14 октомври.
- Осъдени бяха „едностранните военни действия на Турция в Североизточна Сирия, които водят до недопустимо човешко страдание, подкопават борбата срещу ДАЕШ (използвано съкращение на арабски език за Ислямска държава) и сериозно застрашават европейската сигурност. Европейският съвет отбелязва обявеното тази вечер от САЩ и Турция временно преустановяване на всички военни операции. Европейският съвет отново настойчиво приканва Турция да прекрати военните си действия, да изтегли военните си сили и да спазва международното хуманитарно право. Следвайки заключенията на Съвета от 14 октомври 2019 г., Европейският съвет припомня, че държавите членки решиха да спрат лицензирането на износа на оръжие за Турция.
- Подчертава се, че ЕС продължава да полага усилия за ефективно преодоляване на тежката хуманитарна и бежанска криза в светлината на променящите се нужди, включително чрез подпомагане на държавите членки, които са изправени пред най-сериозните предизвикателства във връзка с миграционните потоци в Източното Средиземноморие.
- Европейският съвет одобри и заключенията на Съвета на министрите на външните работи от 14 октомври 2019 г. относно незаконните сондажни дейности на Турция в изключителната икономическа зона на Кипър и потвърди солидарността си с Кипър.
- Подчертано беше, че ЕС ще продължава да следи тези въпроси.

На 22 октомври в Сочи се проведе среща между президента на Русия Путин и президента на Турция Ердоган. Това е тяхната най-продължителна среща до момента – над 6.5 часа.

По отношение на Сирия, двамата подписаха Меморандум за разбирателство между двете страни, от 10 точки и по същество представлява „реанимиране“ и осъвременяване на така нареченото Споразумение от Адана между Сирия и Турция от 1998 г. В съкратен вариант, Меморандумът за разбирателство включва:

1. Двете страни потвърждават ангажираността си за запазването на териториалната цялост на Сирия и осигуряването на националната сигурност на Турция.
2. Подчертават решимостта си да се борят с всички форми на тероризма и да се противопоставят на всякакви стремежи за сепаратизъм на сирийска територия.
3. Запазва се статуквото към 22 октомври в хода на операцията „Извор на мир“ в района между Тел Абияд и Рас ал-Айн в дълбочина 32 км.
4. Подчертава се важното значение на Аданското споразумение, като Русия ще съдейства за неговото осъществяване в съвременни условия.
5. От 12.00 ч. на 23 октомври на сирийска територия извън зоната на операция „Извор на мир“ се въвеждат подразделения на руската военна полиция и сирийската гранична служба, които ще съдействат за извеждането на силите и въоръжението на СДС на 30 км от сирийско-турската граница до изтичането на 150 часа след 12.00 ч. на 23 октомври. След изтичането на тези 150 часа, започва съвместно руско-турско патрулиране в дълбочина от 10 км от границата в районите западно и източно от зоната на операция „Извор на мир“, с изключение на град Камишли.
6. От Манбиж и Тал Рифат се извеждат всички сили на СДС и тяхното въоръжение.
7. Русия и Турция предприемат всички необходими мерки за да се предотврати инфилтрирането на терористи.
8. Ще се положат усилия за оказване на помощ за безопасното и доброволно връщане на бежанците.
9. Ще се създаде съвместен механизъм за мониторинг на изпълнението на меморандума за разбирателство.
10. Страните ще продължат дейността си по търсене на политическо решение на конфликта в Сирия в рамките на „Астанския механизъм“ и ще подкрепят дейността на Конституционния комитет.

Президентът на Русия **Путин уведоми по телефона сирийския президент Асад за постигнатото споразумение.** Асад се е съгласил с неговите положения.

Карта на основните положения на Меморандума за разбирателство между Русия и Турция от Сочи от 22 октомври 2019 г. – източник ГЩ на Русия

Няколко часа след като станаха известни параметрите на постигнатото от Путин и Ердоган споразумение, СДС (официално – след провеждане на консултации в политическото и военното им ръководство) обявиха, че го приемат. Това решение беше напълно естествено - на практика те вече нямаха алтернатива.

По този начин, **с Меморандума от Сочи на практика беше поставен официален край на активната фаза на операция „Извор на мир“**.

За изпълнението на меморандума, в Сирия бяха прехвърлени допълнителни руски сили в състав от батальон военна полиция - около 300 военноръководители и над 20 бронирани автомобили „Тигър“ и „Тайфун-У“.

Както се и очакваше, на следващия ден след приемането на Меморандума - 23 октомври, **президентът на САЩ Тръмп отмени (като безпредметно – поради „постоянното“ прекратяване на огъня) налагането на санкции** срещу Турция и турски държавни лица.

Меморандумът от Сочи (разбира се) съвсем не означава, че военните действия в северните райони на Сирия са прекратени.

След обявяването на прекратяване на огъня, реално продължават откъслечни боеве между сили на СНА (в някои случаи подкрепяни от ВС на Турция) и сили на сирийското правителство (Сирийска арабска армия – САА и силите за охрана на границата) и СДС. Страните се обвиняват една друга за тези сблъсъци, повечето от които се водят по границите на обособената „зона за сигурност“ и в непосредствена близост до нея.

По информации на медии на сирийските кюрди, след обявяването на прекратяване на огъня са били убити 182 техни бойци, а ранените са 243. От страна на ВС на Турция/СНА са били извършени 183 атаки срещу позиции на СДС и САА, 110 артилерийски обстрела и 82 въздушни удара по обекти извън „зоната за сигурност“. От района на операциите са избягали още около 30 000 човека.

На свой ред, официални турски представители нееднократно заявиха, че въпреки уверенията от страна на САЩ и Русия, не всички сили на СДС са се изтеглили от 30 км зона. Достоверна информация за понесените от ТВС/СНА загуби след приемането на Меморандума от Сочи няма.

Няколко дни след като завърши изтеглянето на силите на САЩ от северна Сирия, под натиска на Конгреса и Пентагона, **президентът Тръмп и министърът на отбраната на САЩ Марк Еспер обявиха, че в провинция Деир ез-Зор ще бъдат разположени допълнителни механизирани сили (по източници от Пентагона – включително до 30 бойни танка „Абрамс“) за охрана на нефтодобивните полета/находища**, които се намират там. Официално, тези сили са за защита от нападения на Ислямска държава. Като претекст беше използвано обяснението, че в следствие на настъплението на ТВС/СНА, СДС са били принудени да изтеглят повечето от силите си за охрана на находищата.

В края на октомври и началото на ноември, в района действително бяха изпратени малки механизирани подразделения с бойни машини „Брадли“ и няколко броя бойни танкове „Абрамс“. Веднага след това, министърът на отбраната на САЩ Еспер заплаши, че на всеки враждебен акт срещу тях ще бъде отговорено решително и с многократно превъзхождаща сила.

Действията на САЩ предизвикаха негативна реакция на Москва. Руското министерство на отбраната обвини САЩ, че под охраната на американските военни и частни охранителни компании се добива петрол, който с автоцистерни се изнася в „съседна държава“ на стойност от около 30 млн. долара на месец. В интернет бяха разпространени снимки на находища, в близост до които се забелязват големи количества автоцистерни, а също и видеозаписи на охранявани от американски военни конвои от натоварени с нефт автоцистерни.

По-късно стана известно, че СДС изобщо не са изтегляли/намалявали своите сили за охрана на находищата. Нещо повече, дори са били прехвърлени допълнителни такива - напр. създаденото с помощта на САЩ в района на Ал Танф формирование „Магавир ал-Саура“ („Командоси на революцията“).

Кой – какво спечели и загуби от операцията „Извор на мир“ (кратко обобщение)

Страна	Спечели	Загуби
САЩ	• Спасиха от разгром СДС • Задържаха контрол над повечето от местонаходищата за добив на нефт • Прехвърлиха частично на Русия и Турция борбата срещу ислямска държава на територията на Сирия • Частично се дезангажираха от конфликта в Сирия • Намалиха броя на военнослужещите в Сирия	• Частична обща загуба в Сирия • Частично загубиха авторитет • Частично загубиха влияние в Близкия Изток • Загубиха частично доверието на свои съюзници
Русия	• Основен победител • Засилва влиянието си в Сирия и региона • Увеличава военното си присъствие в източната част на Средиземноморието • Практически спаси режима на Асад в обозримо бъдеще • Създаде вътрешни противоречия в НАТО и ЕС	• Няма съществени загуби
Турция	• Ликвидира предпоставките за създаване на независима кюрдска държава на територията на Сирия • Проведе успешно операция „Извор на мир“ с минимални загуби в личен състав и бойна техника • Беше създадена зона за сигурност с дължина около 120 км и дълбочина 30 - 32 км • Укрепи позициите си на решаващ фактор в конфликта в Сирия	• Принудена беше да се откаже от свалянето на Асад • Не успя да разгроми СДС • Не успя да създаде непрекъсната зона за сигурност под собствен контрол по цялото протежение на турско-сирийската граница • Не успя да накара страните от ЕС и НАТО да признаят YPG/YPJ за терористични организации • Загуби авторитет и предизвика негативни настроения в международното обществено мнение

Страна	Спечели	Загуби
	- Прехвърли частично прочистването на зоната за сигурност от силите на СДС върху Руся и правителството на Асад - Създаде възможности за евентуално бъдещо намаляване и дори – нормализиране на отношенията с правителството на Асад	Загуби информационната война в нейния международен аспект
Сирия (Асад)	- Възвърна си голяма част от територията - Възвърна си част от нефтените находища - Не се обсъжда бъдещето на управлението на Асад - Създадох се възможности за военно и политическо обединяване със СДС - Защити държавния си интегритет - практически са ликвидирани повечето от предпоставките за създаване на самостоятелна държава под контрола на кюрдите	Правителството на Асад и самият той ще продължават да бъдат под протекцията на Москва.
Рожава	- Запазени са реално всички съществували до сега елементи на автономност - Запазена беше по-голяма част от територията и контрола над част от нефтените находища - Запазена беше основната част от силите на СДС - Успя да предотврати обявяването на YPG/YPJ за терористични организации - Спечели информационната война в	- Частична загуба на територии - Понесени загуби от въоръжените й формирования - Принудена е да се съюзи с правителството на Асад

Страна	Спечели	Загуби
	нейния международен аспект По-добро позициониране при бъдещи политически преговори с Дамаск	
ЕС	Няма печалби	- Загуби авторитет - Засилиха се противоречията между страните членки
НАТО	Няма печалби	- Загуби авторитет - Засилиха се противоречията между страните членки

Европа губи инициативата

Още на 22 октомври, министърът на отбраната на Германия и лидер на управляващата ХДС Анегрет Крамп-Каренбауер заяви, че има предложение за установяване на зона за сигурност в северна Сирия. „Предлагам да установим зона за сигурност под международен контрол с участието на Турция и Русия“, заяви тя и допълни, че положението в Северна Сирия е такова, че „непосредствено засяга интересите на Европа и на Германия в областта на сигурността“.

Според плана на Крамп-Каренбауер, изграждането на такава зона има една главна цел - да бъде възобновена борбата срещу ислямисткия терор, която е намаляла след началото на турската операция. „А за това, според мен, е необходима силна европейска инициатива“, подчерта тя. По нейно мнение, ако предложението ѝ не бъде осъществено, **„алтернативата пред европейците, а и пред НАТО, би била просто да наблюдаваме как ще се развиват евентуалните разговори между Турция и Русия.“**

На 25 октомври (след обсъждане с канцлера Меркел), планът на Крамп-Каренбауер придоби по-конкретни очертания. Според него, Германия може да прати 2 500 войници в Сирия, ако в региона бъде изпратена мисия на ООН с участието на Русия за осигуряване на мира в северна Сирия, като там се изгради зона за сигурност, разделена на сектори, като различни държави да поемат отговорност за тях. Бундесверът предвижда създаване на сектори с ширина 40 км и дълбочина 30 км. В един от тях Германия е готова да изпрати 3 батальонни групи, в които ще има разузнавателни подразделения, сили за специални операции, бронетанкови и инженерни (сапърни) подразделения. Освен това, Германия е готова да подсигури и въздушна подкрепа на наземната войска, както и разузнаване със самолети „Торнадо“. Според плановете, Германия ще участва със свои войски в продължение на две години, след което мисията да бъде поета на ротационен принцип от друга страна от НАТО. Според Крамп-Каренбауер, мисията ще е подобна на тази в Афганистан, където Германия е поела там отговорността за сектор в Северен Афганистан и е изпратила 5000 свои военни. (В рамките на ISAF Бундесверът командваше Регионално командване „Север“ (RC North) с център Мазар-и-Шариф. Под командването на RC North бяха и провинциалните групи за реконструкция (PRT) в Мазар-и-Шариф, Меймене, Файзабад, Пул-и-Хумри и Кундуз.)

Предложението на Крамп-Каренбауер е подкрепено от канцлера Ангела Меркел и парламентарната комисия по военните въпроси. Според нея, от изключителна важност е Русия също да участва в тази мисия, а договореното на 22 октомври между Турция и Русия 150-часово примирие „няма да реши проблема“. Предложението ѝ обаче среща както вътрешна, така и международна съпротива. Външният министър Хайко Маас критикува колежката си, че е избързала да направи предложението, преди да го съгласува с коалиционните партньори в правителството. Франция също изрази скептицизъм към предложението, което не отговаря на динамиката на обстановката в региона. Генералният секретар на НАТО Столтенберг заяви, че подкрепя предложението на Крамп-Каренбауер за създаване на зона за сигурност. „Приветстваме намаляването на насилието. Но ние трябва да работим за намирането на дълготрайно и устойчиво решение за североизточна Сирия. Остава обаче още работа, която трябва да се свърши, като например да се събере необходимата политическа подкрепа за целта“, каза той и допълни, че по въпроса има разминавания между страните-членки.

Реално, ***предложението на Крамп-Каренбауер е доста нереалистично:***

- Големи политически затруднения – на практика, сили от НАТО ще трябва да осигуряват местното население срещу действията на въоръжените сили на страна от Алианса и техните сирийски съюзници – ситуация, която е близо до абсурдната.
- За разлика на операциите на ООН по поддържане на мира, много трудно би могло да се осигури съгласието на всички участващи в конфликта страни – напр. на СДС, правителството на Асад и на Иран. Освен това, признаването на ислямистки терористични формирания за страни по конфликта и взаимодействието с тях би им придала международна легитимност.
- Не е реалистично, Русия да се съгласи (лесно) с подобна операция на НАТО (дори под егидата на ООН), защото това би означавало да загуби вече спечелени позиции в защита на нейните глобални интереси. В същото време, всеки опит да ѝ бъде наложено подобно решение би довел до изостряне на обстановката в Сирия и до засилване на напрежението във взаимоотношенията ѝ с европейските страни.
- НАТО би се ангажирала в нова военна операция с голям мащаб, която неминуемо ще бъде дългосрочна.
- По своята същност подобна операция би била мироналагаща (за разлика от операцията на ISAF в Афганистан).
- Динамиката на развитие на обстановката е много голяма и това би наложило незабавно действие на НАТО, което от практическа гледна точка е невъзможно.
- При недостатъчните отбранителни бюджети на страните от НАТО, подобна операция би предизвикала неминуемо ограничаване в развитието на военните способности на Алианса.
- След опита от Афганистан и Ирак, общественото мнение в европейските страни – членки на НАТО трудно би било убедено устойчиво (в продължение на години) да подкрепя подобна операция.

Операцията „Извор на мир“ и действията на основните страни по нея и във връзка с нея са показателни за хода на конфликтите в Сирия и Близкия Изток и за сегашното и бъдещо развитие на международните отношения в сферата на сигурността.

- Налице са процеси по постепенното генерално променяне на глобалните и регионални международни отношения в сферата на сигурността.
- Споразумението от Сочи е практически израз на нов тип геополитика – без САЩ или с ограничаване на ролята на САЩ и в този смисъл представлява прецедент, който едва ли ще остане единствен.
- Операцията няма да доведе до акламираното постигане на мир в Сирия. Тя по-скоро се явява междинен етап в развитието на конфликта.
- Русия засилва позициите си в района на Близкия Изток и осъществява значителен напредък в осъществяването на своите глобални стратегически планове.
- Съществено се засилват партньорските отношения между Русия и Турция не само в икономическата, но и във военната сфера. Нараства и ролята на двете страни за решаването на конфликта в Сирия.
- Русия постепенно измества САЩ, ЕС и НАТО и изземва инициативата в политическото урегулиране на конфликта в Сирия и ролята ѝ на решаващ фактор в целия регион се увеличава. Успоредно с получаването на статут на гарант в сферата на сигурността, тя постепенно става и грант на големите инвестиционни проекти в целия регион.
- Действията („предателството“) на САЩ по отношение на СДС/сирийските кюрди имат негативен ефект върху настоящите и потенциални техни съюзници, а също и върху морала на въоръжените им сили.
- Международните организации – ООН, ЕС и НАТО демонстрираха неефективност, дори и неспособност за решаване на подобни конфликти.
- Все по-ясни очертания придобиват вътрешните противоречия между страните от НАТО/ЕС по важни проблеми на международната сигурност, което поставя под съмнение капацитета на тези организации в сферата на сигурността. Това е показателно за острата необходимост от съществени реформи в тях. Неизвършването на подобни реформи би могло да доведе до пагубни за тях последици.

Очертаващите се промени големи промени в международните отношения и глобалната и регионална системи за сигурност налагат активизиране на процеса по определяне на необходимата във връзка с тях реакция за осигуряване на националната сигурност на България – актуализиране на стратегически схващания, определяне на позиции по развитието на НАТО и ЕС, определяне на необходимите мерки в национален мащаб и др.